

Včelařství

10/2020

Velký rozhovor s předsedkyní svazu

Jak jednoduše ověřit pravost vosku

Švýcarský včelař na pražských střechách

Obsah – říjen 2020

326 Kalendárium – říjen

338 Včelí produkty
Ověření pravosti vosku
v domácích podmínkách
*Několik jednoduchých metod
popisuje František Krejčí*

328 Rozhovor

Svaz je tu především pro včelaře,
říká Jarmila Machová
*S předsedkyní ČSV nejen o aktuálním
funkčním období*

340 Včelařská praxe
Chov včelstev v systému Dadant
*Úly se dvěma rámkovými mírami
fungují překvapivě dobře*

350 Spolkový život
*Včelaři z Hošťálkovic a okolí oslavili
100 let místního spolku*

352 Včelařská mládež
Setkání mladých včelařů v Hrachově

341 Včelařská praxe
Poslední kontrola včelstva v ležanu
před zimou
Dokončení letošního miniseriálu

342 Objektivem Zdeňka Dukáta

332 Výstava

Jubilejní 25. Natura Viva 2020
v netradičním termínu
Tématem svazového stánku byl vosk

344 Zadáno pro předsedkyni
*Na vaše dotazy odpovídá Mgr. Jarmila
Machová*

345 Co říká věda

Tajemství čmeláčího bzukotu
Hraje zásadní roli při opylování

346 Vzdělávání
Co nového v NASA
Návštěva ve Výchvilkové budově

354 Zadáno nejen pro včelařky
Říjnové hrátky

356 Napsali jste nám
Vybíráme z vašich dopisů

358 Jubilea

360 Blahopřejeme,
vzpomínáme

3. a 4. obálka

Obyvatelé včelařského arboreta
se představují
Bodláky

334 Včelařská praxe

Včelaření podle Josefa Volejníka
Když včely nerušíte, nemůžete ani
udělat žádnou chybu
*Zkušený včelař popisuje svou metodu
práce se včelstvy*

337 Vzdělávání

Pozvánka na čtvrtý ročník vzdělávání
začínajících včelařů do Rosic
*Deset lekcí bude kopírovat průběh
včelařského roku*

348 Včelaři na cestách
Cesta švýcarského včelaře
po pražských střechách
*Kolegu střešního včelaře provázal
Augustin Uváčik*

Včelařství, říjen 2020

Foto na titulní straně:

Vojtěch Bönsch

Včelařství – odborný a spolkový měsíčník

Ročník 73 (155)

Pro své členy vydává Český svaz včelařů, z.s., se sídlem v Praze

IČO: 00443239, DIČ: CZ00443239

Místo vydání: Praha

Odpovědný redaktor: RNDr. Petr Kolář
tel.: 224 932 351, redakce@vcelarstvi.czInzerce, jubilea a úmrtí: Alice Ošmyková
tel.: 224 934 478, inzerce@vcelarstvi.czExpedice a reklamace nedoručení časopisu:
Jaroslava Nechybová
tel.: 224 934 082, nechybova@vcelarstvi.czRedakce, inzerce a expedice:
115 24 Praha 1, Křemencova 8
e-mail: redakce@vcelarstvi.cz; inzerce@vcelarstvi.cz
internetové stránky: www.vcelarstvi.cz

Neobjednané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo veškeré příspěvky podle potřeby stylisticky a rozsahově upravovat.

Uzávěrka redakčního materiálu je k poslednímu dni měsíce, jenž aktuálnímu číslu o dva měsíce předchází (např. červené číslo – konec dubna).

Redakční rada:
Ing. Zdeněk Kulhánek (předseda), MVDr. Miloslav Peroutka, CSc. (místopředseda), Vlastimil Dlab, Ing. Oldřich Doležal, Ing. Oldřich Veverka, Ing. Pavel Cimála, Mgr. Zuzana Samleková

Korektury: Michael Mlynář

Sazba: prographichouse s.r.o., Sazečská 8, Praha 10
Tisk: zajišťuje ASAGRAPH s.r.o.

Distribuce: Česká pošta, s.p., Politických vězňů 4, Praha 1

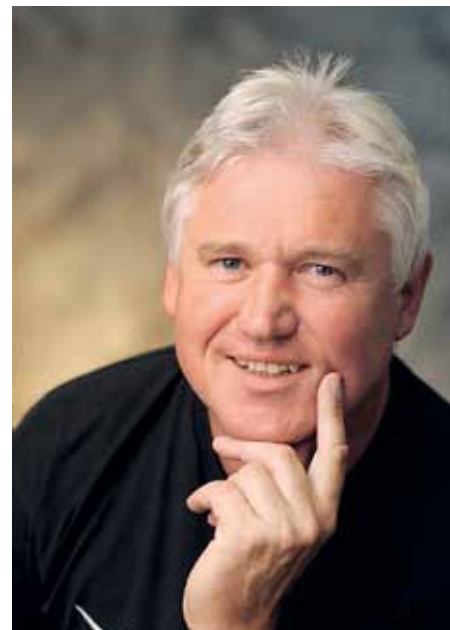
Toto číslo bylo odevzdáno do tisku 17. 9. 2020
a vyšlo dne 22. 9. 2020.

MK ČR E 126/ISSN 0042-2924

Jakékoliv užití a šíření částí nebo celku obsahu časopisu je bez písemného svolení vydavatele zakázáno.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Včelařství vychází za přispění
Ministerstva zemědělství

Turbulentní časy

Když jsem začátkem června psal reportáž z Dětského dne v Horní Lomné, říkal jsem si, že se život konečně zase vrací k normálu. V Beskydech jsem viděl nadšené děti, které opět mohly soutěžit a sportovat, a z očí organizátorů vyzařovala spokojenost nad tím, že se spolková činnost opět rozjíždí. Místní včelaři totiž byli mezi prvními, ne-li vůbec prvními základkou, kde se po rozvolnění vládních opatření v souvislosti s epidemiologickou situací začalo něco dít. Jenže člověk mýlí a koronavirus mění. Uplynuly čtyři měsíce a vše je jinak. Počty nakažených rostou ze dne na den peklým tempem, lůžka v nemocnicích se plní hospitalizovanými pacienty. O tom, jak se věci překotně vyvíjejí, svědčí i skutečnost, že se ruší Mezinárodní konference zlepšovatelů a vynálezců v Trenčíně, o které jsme vás informovali v minulém čísle. A důvod k radosti nemají ani včelaři v Pardubicích, tradiční Dny medu jsou zrušeny. Tuto informaci jsme však dostali až ve chvíli, kdy už nebylo možné z časopisu stáhnout pozvánku v rubrice Napsali jste nám. Situace se zkrátka mění ze dne na den a bůhví, co se bude dít dál a čeho všeho se do konce roku ještě dočkáme.

Letošní rok je vůbec takový nepovedený. A to nejen ten kalendářní, ale i uplynulý včelařský. Úhyny včel, špatné počasí, nízká snůška, nedostatek medu, tyto termíny se

staly evergreeny poslední včelařské sezony. Nicméně naplaťme nad rozlitym mlékem, protože příští rok se může zadarit a budeme mít tolik medu, že nebudeme vědět, co s ním, jak říká ve velkém rozhovoru předsedkyně ČSV Mgr. Jarmila Machová. Jeho publikování má svoji logiku. V prosinci se bude konat XI. sjezd Českého svazu včelařů a stávající předsedkyni tak skončí její pětileté volební období. Je tedy načase se ohlédnout. Co se podařilo, co se nepodařilo a proč a co je potřeba dotáhnout v dalších letech. Jarmila Machová svoji vizi má – aby se zachovalo vše dobré a fungující a svaz tu i nadále byl především pro včelaře.

Takže když nemůžete cestovat do Pardubic či na Slovensko do Trenčína, můžete si v aktuálním čísle ještě přečíst, jak včelařit v Dadantech, o průběhu 25. ročníku výstavy Natura Viva, která se v Lysé nad Labem konala ve velmi netradičním termínu, či si doma udělat jednoduchý test, který vám odhalí pravost vosku. Nepřehlédněte ani článek o včelařských metodách přítele Josefa Volejníka a zasvěcené rady na základě svých dlouholetých zkušeností opět dává i Jirí Sláma v Kalendáriu.

Ať se vám daří a hodně sil do nadcházejícího období.

RNDr. Petr Kolář
redaktor

Nepřehlédněte!!!

Mezinárodní konference zlepšovatelů a vynálezců v Trenčíně zrušena

Mezinárodní konference zlepšovatelů a vynálezců ve včelařství, která se měla konat v Trenčíně 9.–10. 10. 2020, se ruší. Důvodem jsou protiepidemiologická opatření v souvislosti s šířením viru covid-19. O novém termínu nás bude Slovenský svaz včelařů informovat.

Mgr. Jarmila Machová

Kalendárium říjen

Včelstva jsme zazimovali a zabezpečili proti škůdcům

Říjen zbarví celou přírodu do pestrých barev podzimu a vše je nachystáno k zimnímu klidu. Zvláště poslední relativně teplé roky nás však přesvědčují, že i v tomto měsíci můžeme prožít krásnou rekreaci v přírodě nebo vykonat mnoho práce při zkrášlení svého obydlí a zahrady. Naše včelky jsou v teplých dnech ještě aktivní, ale při ochlazení se dokážou semknout do tepla chomáče. Nastávající bezplodové období by měl včelař využít k ozdravení včelstev od nemocí a parazitů.

Nabídka květů je omezená

V říjnu najdou včely ještě nektar i pyl na posledních kvetoucích rostlinách. Z nich jsou významné zvláště ocúny, zlatobýly, evodie, čekanky a břechtan nebo pozdní výsevy nyní kvetoucí hořčice a svazenky. Pokud nám přirozeně kvetou rostliny na zahradách,

na okraji polí a luk nebo se pnou po kmelech stromů, představují zpravidla nepatrný přínos do úlu. V posledních letech však na podzim stále častěji vidíme celé kvetoucí lány a v souvislosti s tím se nabízí otázka, zda je to pro včely dobře, nebo špatně. Včelstva jsou nakrmena a osazenstva úlu

tvoří převážně dlouhověké včely, tedy ty, které jsou vybaveny energeticky bohatou zásobou bílkovin a tuků a jejichž posláním je přenést bez větší námahy celé společenství obdobím bez snůšky do jarní hojnosti. Ale zemědělec to nepřírozně změnil, když v době po sklizni nasel plodiny, které často ponechá ve velkém kvěst po celý podzim.

Jestliže v té době budou dlouhodobě teploty 15 °C a více, jako tomu bylo například v posledním roce, zareagují včely intenzivním letem za snůškou. Vyčerpávající aktivita dlouhověkových včel bude zákonitě znamenat jejich opotřebení a zkrácení života. Matky na snůšku reagují delší dobou

Zakapaný a nad plamenem rozžhavený pásek upevníme svisle v úlu

Druhý den po fumigaci zjistíme na podložce spad roztočů

kladení, což roztočům varroázy umožňuje rozmnožování na plodu a úkryt před léčebnými zásahy včelaře. Spolu s vsudypřítomným působením nose mózy a virů tak dochází k oslabení včelstev, ke vzájemnému vylupování a předčasným úhynům. Příčiny podzimních a zimních úhynů včelstev je třeba posuzovat komplexně. Jednostranné zdůvodnění, že jde o přemnoženou a nezvládnutou varroázu, nemusí být vždy to jediné správné, protože to může být jen jeden z mnoha dalších vlivů, které přispívají ke kolapsu včelstev.

Život včelstva v říjnu

Většina včelích matek ukončila plodování již v září. Mladé matky, pozdně krmená včelstva nebo vliv teplého počasí s pozdní snůškou i silně zateplené a málo větrané úly jsou příčinou toho, že plod je zakládán i v průběhu října.

Na místě posledního vyběhlého plodu si včelstvo na volných buňkách zřídí místo pro klidné zimování s půlkruhovitě uspořádanými pylovými a mednými zásobami. Včelstvo, které již nemusí živit otevřený plod a zahřívát zavičkované plodové pláсты, nastolí úsporný režim ve spotřebě glycidových zásob. Po vyběhnutí posledních zakladených včel je současně ukončen rozmnožovací cyklus roztočů *Varroa destructor*. Ti se budou v následujícím bezplodovém období vyskytovat pouze na včelách.

Během října se rychle zkracují dny a postupně přichází více chladných i mrazivých nocí. Přesto se i v tomto krásném měsíci vyskytnou teplejší dny doznívajícího babího léta, kdy včely mohou vyletovat a hledat v okolí zdroje potravy. S tím je stále spojeno i riziko vyloupení zesláblých včelstev. Právě v této době dochází k mnoha podzimním úhynům, kdy se vinou včelaře, parazitů, nemocí i přepracování staly z dlouhověkových včel krátkověké.

Činnost včelaře

Jak jsme si uvedli minulý měsíc, v době před první fumigací je velmi rozumné vložit na dna úlů čisté světlé podložky pro diagnostiku spadu roztočů. Současně s tím je nutné mít česno chráněno proti vniknutí

škůdců, z nichž jsou zřejmě neškodlivější myši. V chladnějších dnech a nocích se včely shlukují do chomáče a myšky se snaží zabydlet v teple úlu, kde je navíc hojnost chutné potravy.

Když jsem začínal včelařit, dostalo se mi od staršího včelaře poučení, abych v říjnu připevnil přes česna proužky z kovové mřížky. Udělal jsem to v polovině měsíce a myšky mě vyškolily v tom, že je to pozdě. V mnoha úlech byly již zabydlené a vyhnat je není úplně nejsnadnější. Od té doby dávám zábrany s osvědčeným průlezem 7 mm nejpozději koncem září, tedy dříve než myši bohatou „spížirnu“ objeví. Ani rada s proužkem mateří mřížky nebyla dobrá. Je to studený kov, kterým včely jen obtížně prolézají a po dlouhém zimním pobytu v úlu pak mnohé zůstanou se zvětšenými zadečky na mřížce uvězněny a uhynou.

Vzhledem k tomu, že u většiny včelstev již není ve druhé polovině října plod, můžeme s vysokou účinností zasáhnout roztoče varroázy osvědčenými přípravky s účinnou látkou amitrazem u Varidolu nebo tau-fluvalinátem u MP 10. K likvidaci roztočů využíváme osvědčenou metodu fumigace a později aerosolu. Hlavními podmínkami pro vysokou účinnost fumigace jsou aplikace při minimální teplotě 10 °C a dále pak těsnost úlu, provádění za bezletu včel (nejlépe v podvečer) a zavření česna i oček na aspoň 30 minut po aplikaci přípravku.

Technika provedení je většinou včelařů známá: podle počtu nástavků a síly včelstva nakapat v horní části fumigačního pásku příslušný počet kapiček přípravku, dolní okraj rozžhavit nad plamenem a pomocí hřebíku nebo na gabonovém háčku zavěsit svisle v horním nástavku do volného prostoru mezi posledním plástem a stěnou úlu nebo do rozšířené uličky mezi plásty. Pak úl zavřeme a pokračujeme stejným způsobem u dalšího včelstva. Je to jednoduché, vyzkoušené a při splnění výše uvedených podmínek stále velmi účinné.

Přesto se každoročně setkáváme se včelaři – věčnými vynálezci, kteří metodiku správného provedení „vylepšují“. Často ovšem tak, že sníží účinnost fumigace a „vyrábějí“ odolné roztoče. Častým pro-

hřeškem je umístování fumigačního pásku v podmetu, mnohdy navíc ne ve svislé, ale v šikmé poloze. A narazit se dá i na takové rarity, jako jsou umístění pásku nad krmným otvorem v přiklopené sklenici, zapálení pásku v kuřáku a vhnání kouře do česna nebo oček apod.

Mnozí včelaři také stále nepochopili, že prováděním fumigace při teplotách pod 10 °C podstatně snižují její účinnost. Velmi důležité je rovněž dodržení přestávky nejméně dvanácti dnů mezi jednotlivými ošetřeními. Ovšem není až tak nutné počítat přesně dny pauzy jako dbát na to, aby následující fumigace byla provedena opět při doporučené teplotě. I kdyby to mělo být třeba až za tři týdny. Tam, kde se v základní organizaci provádí později u všech včelařů ošetření aerosolem, budou stačit zpravidla dvě fumigace, jinde jsou třeba nejméně tři tato ošetření.

Žádný včelař by neměl být lhostejný ke spadu po jednotlivých fumigacích. Proto máme na dnech úlů podložky, abychom zvláště po té první další den zjistili, jaké množství roztočů jsme usmrtili. Jestli jsme vše provedli správně, budeme spokojeni s hodnotami v desítkách, méně příznivé jsou počty stovkové a u těch tisícových musíme počítat s tím, že takové včelstvo přečká zimu buď zesláblé, nebo uhyné.

Šťěstí přeje připraveným

Na podzim je třeba zapřemýšlet i nad tím, jak vylepšit svůj včelařský provoz a v okolí zlepšit zdroje včelí pastvy. A každý, kdo má i malou truhlářskou dílnu, mi jistě potvrdí, jak je užitečné a příjemné pracovat s voňavým dřevem – ať už při opravách úlů a včelínů, nebo při výrobě nových.

Velmi prospěšná pro nás i naše včelky bude aktivní práce na zahradě, kdy vysázíme ovocné stromy. V okolí je třeba se porozhlédnout a zkusit najít vhodné, často jinak zanedbané plochy pro výsadbu pylodárných a nektarodárných dřevin. Každá vrba, lípa, olše, javor nebo i pámelník a hloh jsou pro zkrášlení krajiny i pro dostatek pylu a nektaru pro naše včelky velmi důležité.

Jiří Sláma

Poslední kvetoucí rostliny na květinových záhonech, skalkách i v lese obohacují včelí pastvu

Svaz je tu především pro včelaře, říká Jarmila Machová

Před pěti lety se stala první ženou v téměř stopadesátileté historii Českého svazu včelařů, která se postavila do jeho čela. Rozpolcená situace kolem svazu, napůl rozdělené sympatie členské základny i předvolební projevy na X. sjezdu ČSV v prosinci 2015 dávaly tušit, že delegáty čeká dlouhá volba. Ale nakonec bylo vše jinak. První kolo skončilo nerozhodně a protikandidát, tehdejší předseda svazu JUDr. Karel Brückler, z boje odstoupil. Mgr. Jarmila Machová převzala svaz ve chvíli, kdy jeho jméno škodila aféra Včelpo a cloumala jím řada odstředivých tendencí.

Mandát, který vám tehdy ve druhém kole dali členové Republikového výboru, příliš silný nebyl. Jako první úkol po nástupu do funkce jste si proto dala nezklamat ty, kdo vás volili, a přesvědčit ty, kteří vás nevolili. Jak dalece se vám to podařilo? Trvalo to pět let, nebo jste to zvládla v kratší době?

Ještě k volbě samé. Ono to zpočátku nerozhodně nebylo. V prvním kole mi chyběl jen jeden hlas k tomu, abych získala nadpoloviční většinu. Proto muselo být druhé kolo, do kterého již dosavadní předseda nešel. Po mém zvolení jsem nabídla spolupráci všem, kteří chtějí pracovat pro rozvoj včelařství a svazu bez ohledu na vzájemné sympatie, nebo spíše antipatie. Měla jsem zájem spolupracovat se všemi, kterým budoucnost svazu nebyla lhostejná. V minulém volebním období panovaly na svazu nejružnější třenice, které jsem se snažila eliminovat a uklidnit tím, že zapojím aktéry do práce. Zpočátku se to celkem dařilo, ale pak převládly skupinové zájmy a někteří funkcionáři pracující v odborných komisích abdikovali. Přišli jiní a fungují bez problémů dodnes. A pokud jde o můj

mandát, máte pravdu, nebyl silný. Nicméně již na prvním jednání Republikového výboru ČSV bylo usnesení schváleno bez problémů, pouze tuším dva členové se zdrželi hlasování. Už tam byl přístup k mé osobě i členům předsednictva úplně jiný a je tomu tak dodnes prakticky na každém zasedání RV. Myslím, že bych spočítala na prstech jedné ruky, kolikrát bylo jednání složitější a Republikový výbor byl dvoudenní. Program je připravený, konstruktivní, členové předkládají podnětné návrhy, které se zpracovávají, vše zvládneme během jednoho dne. Silnou podporu v RV jsem získala prakticky hned první rok.

Tehdy také poměrně značně hlasitě zněly snahy odtrhnout se od svazu. Vy jste zvolila taktiku komunikace se základními organizacemi přímo v jejich sídlech. Jezdila jste na schůze, oslavy, přednášky a různé další akce. Prakticky jste neměla volný víkend. Jak dalece se tato taktika vyplatila?

Zastávám názor, že problémy je nutné si vyříkat. Pokud mě přátelé ze základních nebo okresních organizací pozvou na svou

schůzi nebo slavnost a mám-li volný termín, přijedu. Pro mě jsou tato setkání důležitá. Dozví se o problémech místních členů a oni se zase dozví, co se děje na sekretariátu, jak pracujeme v „centru“, co se připravuje, co se nedaří nebo co se nám naopak povedlo. Myslím, že mé nasazení je výjimečné a že to základní organizace a členové oceňují. Jezdím stále, soboty, neděle, protože jsem přesvědčena, že každý člen a každá organizace má právo, aby je předsedkyně alespoň jednou navštívila. Je pravda, že první rok ti, kteří neuspěli ve volbách nebo s jejich výsledky nesouhlasili, zakládali různé trucpodniky či spolky. V novinách jsme si mohli přečíst, že Český svaz včelařů se rozpadá, že ten nemoderní moloch má na kahánku apod. Ale to brzy skončilo. Zpočátku jsem jezdila především na Moravu – Stěbořice na Opavsku, Zlín, Frýdek-Místek, to byly první štace, kam jsem zamířila krátce po volbách. Jsem přesvědčena, že to byl správný postup. Něco jiného je, když se k vám donesou nějaké řeči, že ten povídal tohle, tamhle jsou nespokojení a chtějí se odtrhnout, a když tam pak přijedete a věci vysvětlíte, rozcházíte se v klidu a včelaři jsou spokojeni, jelikož se dozvěděli, co potřebovali. Díky této filozofii také mám dobrou zpětnou vazbu. Sedět v Praze v Křemencárně a vyřizovat e-maily a telefony, to není totéž jako přímý kontakt se členy. Diskuze, z níž vyplynou další a další otázky. Například zajistit dotace není nic jednoduchého, legislativní práce, jak probíhá spolupráce s ministerstvem zemědělství, se SZIFem, se Státní veterinární správou. Včelaři někdy vůbec netuší, jakým způsobem to zde funguje, co všechno musíme udělat a jaké úsilí musíme vynaložit na jednáních. Že zde jenom nesedíme a nic neděláme, zatímco oni musí pracovat a platit členské příspěvky, které pak mizí někde v Praze.

Největší problém v době, kdy jste převzala funkci, lze pojmenovat jedním slovem – Včelpo. A je vůbec tato aféra už definitivně uzavřena?

Včelpo nám přineslo spoustu bezesných nocí a možná vzalo i nějaké roky života. Jako nové vedení jsme ho museli okamžitě začít řešit. Hned v lednu 2016 jsme podali trestní oznámení. Nebylo první, ani poslední a dosud není ukončeno. Odvolali jsme jednatele a museli jsme zajistit, aby Včelpo alespoň nějakým způsobem fungovalo. Postupovali jsme krok za krokem, usku-

tečnily se audity, kontroly, zjišťovali jsme, jak to vlastně ve Včelpu chodilo. Bylo to hodně složité. Po dvou letech Republikový výbor rozhodl, že se Včelpo prodá, a vyhlásili jsme výběrové řízení. První zájemce od koupě ustoupil, protože ve chvíli, kdy se seznámil se všemi okolnostmi, ztratil zájem. Včelpo nakonec koupila obecně prospěšná společnost Příroda, včely a člověk, o.p.s., která se snaží dát věci do původního stavu, aby Včelpo nezaniklo a pokračovalo. Jenže v situaci, kdy je společnost zatížena několika desítkami milionů dluhů, jsou tam pokuty státních orgánů, penále a úroky z prodlení, které stále narůstají, to moc optimisticky nevidím. Pro nás je ale důležité, že ze svazu spadlo naprosto šílené břemeno, protože my bychom si s ním uměli jen těžko poradit. Navíc Praha je tady, Včelpo na jižní Moravě a lidé, kteří by byli ochotni se tam odstěhovat a řešit to, tak ty jsme nenašli. Bude to trvat ještě dlouho, je to rána, která se jen tak nezacelí. Včelpo se budovalo v Jihomoravském kraji a řada včelařů se o něj zasloužila i vlastní prací. Teď už není v majetku svazu a svazu se nevrátí. Bohužel celá ta situace nejspíš ukazuje, že spolky nejsou schopny uhlídat hospodaření a vedení obchodních společností. Vidím to i u jiných spolků, které přišly o své s.r.o. či hospodářská zařízení. Svaz je tady od toho, aby se staral o rozvoj včelařství. Abychom ještě zvládli hospodářskou činnost obchodních společností, na to opravdu nemáme, a to nejen personálně.

Dalším bodem, na který jste se po svém zvolení soustředila, bylo restartování činnosti svazu, návrat fungování sekretariátu do původních kolejí. Co jste všechno musela udělat, než se práce se-

cretariátu stabilizovala? Jak jste spokojena s nejbližšími spolupracovníky?

Pokud se během pěti let funkčního období vystřídají tři předsedové, tak asi něco není v pořádku. Trpěl tím i sekretariát, nefungoval, jak by měl. Po sjezdu v roce 2015 během prvních měsíců následujícího roku řada pracovníků odešla, přišli noví lidé, kteří se zapracovali, a prakticky od té doby funguje sekretariát dobře. Nemůžu nezmínit, že jako jeden z prvních musel odejít tehdejší tajemník, který byl za zmíněný neutěšený stav zodpovědný. Za dva nebo tři měsíce nastoupil nový tajemník, je tu dodnes a sekretariát je v pořádku jak po stránce pracovní, tak v oblasti osobních vztahů.

Český svaz včelařů je jako nezisková organizace zčásti financován i ze státního rozpočtu. V posledních letech se objevují různé tendence volající po změně financování a snížení dotací. Co je potřeba udělat pro to, aby na medovém večeru v Parlamentu, který svaz každoročně již pětadvacet let pořádá, zazněla z úst předsedy Zemědělského výboru Parlamentu ČR slova, že ze státního rozpočtu bylo pro včelaře vyčleněno 105 milionů korun?

V první řadě je potřeba mít dobré vztahy se státními orgány. A myslím, že svaz je má. Členové Zemědělského výboru Parlamentu, úředníci ministerstva zemědělství, Státní veterinární správy, SZIFu, to vše se buduje léta. Občas to sice zaskřípe, ale spolupráce tu musí být dobrá, protože se navzájem potřebujeme. Jak se říká, bez včel to nejde, a na druhé straně bez dotací to sice jde, ale těžko. Na dotace leckdo nadává, ale běda, kdyby nebyly. To víme všichni. Když

přijdu na jakoukoli z těchto státních institucí nebo do Parlamentu, vždycky říkám, že Český svaz včelařů od státu nechce nic navíc. Chceme jen zachovat to, co máme a co funguje. Bohužel do toho, co jsme si za ta léta vybudovali a co funguje, se začíná čím dál víc zasahovat. A také dotace neziskovým organizacím se každoročně podstatně snižují a to nejen ve sféře zemědělství. Je to obecný trend.

Týká se to i včelařské legislativy?

Zejména včelařské legislativy. Stávající legislativa je dobrá. Jde jen o to, aby se dodržovala. Pokud se něco přihodí, pak je za tím většinou lidské selhání. Pokud by se vše dodržovalo, problémů bude minimum.

Můžete uvést některé konkrétní příklady zásahů státních institucí?

Oznamovací povinnost zemědělců v rámci rostlinolékařských předpisů. Jsou tu tendence ji zrušit. Lobbují za to zemědělci a prozatím jsme ji obhájili. Dalším příkladem v rámci veterinárních předpisů je podmínění přesunů včelstev mimo kraj veterinárním osvědčením. Tuto výjimku jsme si v minulosti vybojovali a nyní má být v rámci novely veterinárního zákona zrušena. Nebo Metodika kontroly zdraví – měli jsme povinné podzimní léčení, to nejdůležitější ošetření v roce, ale už je zrušené. Z hlediska nakažové situace to není nic dobrého. Jenže včely do karantény nedáte. Mívali jsme zavedené komisionální ošetřování, ale postupně se od něj odchází. Odpovědnost za zdraví hospodářských zvířat má podle zákona chovatel. Ale když ji fakticky nemá, tak ve včelařině na to doplatí jeho sousedé včelaři. Proto jsme vždycky chtěli, aby se ošetření dělalo v jeden čas, na stejném

S Ing. Janem Volným, členem Zemědělského výboru Parlamentu ČR, při zahájení medového večera

místě, aby nedocházelo k reinvazi. Situace ve zdraví včel se zhoršuje. Výsledkem jsou úhyny, jako byly například v loňském roce. Leckdo si řekne, co mi kdo bude do toho mluvit, já jsem chovatel, já se o své včely postarám. Ti poctiví se postarají, ale ti, kteří se schovávají za různé ekologické trendy a tvrdí, že chemii do včel dávat nebudou, tak nejenže dříve nebo později o včely přijdou, ale poškozují i ty ostatní, kteří kolem nich mají umístěna svá včelstva a poctivě léčí.

Proč tedy dochází k rušení věcí, které evidentně fungují?

Existuje malá skupina lidí, kteří jsou slyšet. Na veterinární správě jim říkají ekovčelaři. Například na základě požadavků těchto ekovčelařů bylo v Metodice kontroly zdraví pro rok 2020 zrušeno podzimní léčení proti varroáze. Spokojená mlčí většina nezmůže nic, nesouhlas svazu také ne. Jsem přesvědčena, že se postupně ukáže, že zrušení řady těchto opatření bylo špatné rozhodnutí. Ale vracet je zpět bude hodně těžké.

Jasný důkaz, že příliš demokracie někdy škodí.

Přesně tak, protože demokracie do léčení včelstev nepatří.

Existují věci, které se vám během vašeho pětiletého působení nepodařilo prosadit či zrealizovat?

Já jsem neměla nějaké velké plány a vize, jak se říká. Mým cílem a mou jedinou starostí bylo zajistit, aby svaz fungoval efektivně a jednotně. Aby se nevyskytovaly již zmíněné odstředivé tendence, protože v případě, že by svaz, který je hráčem na poli dotací nebo zdravotní situace, nebyl silný, odnesou to včelaři a včely. Zastavit odstředivé tendence úplně nelze, společ-

nost je dnes takto nastavená. Pokud někdo neuspěje v jednom spolku, není problém založit jiný a tam si ten sen splnit, stát se prezidentem. Když jsme s novým vedením nastoupili, zdědili jsme 17 stran hustě popsaných úkolů pro předsednictvo, které nikdo neplnil. Ležela tu stovka žádostí o příspěvek ze svépomocného fondu, které nikdo neřešil, a nikomu to nevadilo. Včelstva, která byla umístěna na půdě svazu, byla v takovém stavu, že se je už nepodařilo zachránit. Všechno jsme postupně splnili a resty zlikvidovali. Sekretariát se oklepal. Přišli noví lidé, zapojili se do práce, svépomocný fond funguje a fungují i další věci. Na střeše skladu ve dvorním traktu svazu máme šest včelstev a po dobu, co na svazu pracujeme, nám každoročně dělají radost získáním zlaté medaile v rámci soutěže Český med. A to je podle mě to důležité. Svaz musí pracovat v zájmu svých členů, pro své členy, pro rozvoj včelařství a snažit se prosazovat, co je potřeba, to je to hlavní.

Ze základních organizací se někdy ozývají hlasy kritizující práci svazu ve smyslu nových nařízení a vyhlášek, které si svaz „vymýšlí“ a které omezují práci spolků a komplikují život jejich funkcionářům. Zakládá se tato kritika na pravdě?

Naše pobočné spolky mají svoji právní subjektivitu, my jim nemluvíme do toho, jakým způsobem mají spolkovou činnost v rámci své lokality dělat. To je jejich věc. A už na té spolkové činnosti také vidíte, jak se která základní organizace k tomu staví. Máme přes jedenáct set základních organizací. O některých víte, protože dělají medové dny, organizují soutěže, scházejí se každý měsíc, jezdí na exkurze doma i do zahraničí. A pak jsou základní orga-

nizace, které nedělají téměř nic. Sejdou se jednou za rok, vyberou příspěvky, vyplatí dotaci, rozdělí léčiva a hotovo. Všechno je v lidech. Z centra přece nemůžeme rozkazovat či nařizovat, aby někdo dělal více nebo lépe. My se maximálně snažíme o to, aby směrem k základním organizacím bylo co nejméně administrativy. Co můžeme udělat, uděláme. Ale všechno zase udělat nemůžeme. Jsou tu změny a vyšší nároky ze strany státních orgánů, ministerstva na administrativu dotace 1.D., na unijní dotace. Ale my si je nevymýšlíme, jen na ně musíme reagovat. A snažíme se vždycky reagovat tak, aby to co nejméně postihlo funkcionáře v základních či okresních organizacích. Jejich práce si velmi vážíme, dělají ji prakticky zadarmo a často pak místo vděku sklídí neoprávněnou kritiku. A tím pádem jich je čím dál méně. A přitom my funkcionáře na té základní úrovni potřebujeme, aby svaz fungoval. Protože z centra nerozdělíme dotace pro 55 tisíc chovatelů včel. Je to složitá práce, ale zachovat ji je náš cíl, aby vydržela i do budoucna. Pokud by se svaz rozpadl, už se tento systém rozdělování nedá dohromady. Stát ji není schopen rozdělit tak jako my. Během pár týdnů vyúčtujeme dotaci 1.D. a rozdáme 105 milionů. Pokud by toto nefungovalo a svaz by to nebyl schopen dělat, tak dotace nebude. Nebo bude, ale už přijdou nějaké omezující podmínky, například nutnost mít IČ, bankovní účet a vyšší počet včelstev. A drobní včelaři, kteří mají třeba jen pět, deset nebo dvacet včelstev, už na ni nedosáhnou. To stát nezvládne, tak „dolů“ už nedosáhne.

Průměrný věk našich včelařů je 60 let. Jejich počet mírně narůstá, nicméně převládá seniorská generace. Čím chcete přilákat mladé a jak funguje práce s mládeží?

Práce s mládeží u nás má tradici, soutěž Zlatá včela se pořádá každý rok, tedy s výjimkou letošního. Máme kolem 200 kroužků mládeže, v nichž je asi tisíc dětí. U nás včelařství bylo a je založené především na včelaření v rodině, dědí se z otce na syna, na vnuka. Dítě se o včelky zajímá, pomáhá dědovi, ale pak má školu, vystuduje, ožení se, má rodinu, dělá kariéru a pořád má spoustu práce. Ale po čtyřicítce, až jeho děti vyrostou, má zajištěnou rodinu a v práci pohodu, začne mít více volného času. A v tu chvíli se mnozí vrátí ke včelám. Když se podíváte do CISu, zjistíte, že máme ohromný nárůst právě u čtyřicátníků a pak registrujeme nejvíce včelařů mezi 70 až 75 lety. Ale to není momentální stav, to je historicky dané za jakéhokoli režimu. Ať tu byla první republika, nebo totalita, včelařina byla vždycky doménou spíše starších lidí.

Med z Křemencárny se stal již tradiční pozorností pro hosty pozvané na každoroční vytažení medu

Říká se, že co včelař, to názor. A nikdo od toho svého neustoupí. Jste s nimi v prakticky nepřetržitém kontaktu a při debatách na všechna možná témata to může vytvářet tlak na vaši psychiku. Jak se s tím vyrovnáváte? Pomáhá vám k tomu psychická odolnost, kterou jste si určitě vypěstovala v době, kdy jste se věnovala vrcholovému sportu?

Myslím, že ani ne. Když někam jedu a jsem na přednáškách, tak jsem tam jako předsedkyně a jako právnická. Na odborná včelařská témata se mě nikdo neptá, jsem v tom vlastně pořád začátečník a netroufnu si někomu radit. To, že každý včelař má jiný názor, to je pravda, ale platí to obecně. Říká se to i o právnících, že se sejdou dva a mají tři názory. Neberu nikomu jeho názor. Buď někoho přesvědčím o svém, nebo on mě o svém, nebo se rozejdeme a každý si nechá ten svůj názor. To je život a neberu to jako prohru, nebo výhru. A pokud jde o vazbu na sport – hrála jsem profesionálně volejbal, tedy kolektivní sport, což je něco trochu jiného než ten individuální. Kolektivní sport vás naučí komunikovat, spolupracovat, spoléháte i na ostatní spoluhráče a ne jen na sebe. Zažila jsem úspěchy, slzičky, když se na počest vítězství hraje naše hymna, nebo slzičky, když se nešťastně prohrálo. To ke sportu patří a stejně tak ke včelařství patří, že nezamažete medomet, protože je špatný rok jako ten letošní. Ale nedá se nic dělat, jede se dál. Třeba ten příští rok vyjde a budeme mít medníky plné.

Stihnete se při své časově náročné práci nějak odreagovat třeba právě volejbalem nebo včelami?

Chodím pravidelně do Braníka na plážový volejbal. Když jsem před lety chtěla definitivně skončit se sportem, hrála jsem ještě za Slavii a šla jsem vrátit dresy, potkala jsem trenéra ještě z dorostu a ten mi řekl: „Přestaneš hrát a začneš stárnout!“ A tak pořád lezu na hřiště, běhám, skáču a mlátím do balonu. Kdo by chtěl stárnout? Pokud jde o včely, mám čtyři včelstva v Hořovicích u mého mentora Františka Vyštejna. Když zavolá, přijedu. Syn Martin chce včelařit a přihlásil se do Nasavrku do kurzu pro začátečníky. Letos mi pomáhal vytáčet med, dostal žihadlo a měl docela prudkou reakci, ale nezanevřel.

V prosinci se koná XI. sjezd ČSV, který bude mít na programu i volbu nového předsedy. Budete kandidovat?

Hodlám kandidovat, na začátku roku jsem to už oznámila pracovníkům sekretariátu. Myslím, že pět odsloužených let je málo, a byla bych ráda, aby to, co jsme za tu dobu dokázali udělat, vydrželo a dále se rozvinulo. Aby svaz fungoval dál, jak

funguje, a u některých věcí bych ráda ještě byla. Například za dva roky bude svaz slavít 150 let existence. Požádala jsem Českou poštu, zda by nám k tomuto výročí nevydala známku. Měla by o tom rozhodovat odborná komise na ministerstvu pro místní rozvoj, tak snad to vyjde. Oslavy by měly být důstojné, protože který spolek u nás se může pochlubit, že je tady už 150 let?

Co budete dělat, když nebudete zvolena?

Jako sportovec přijmu porážku a půjdu do důchodu, a to se vším vsudy. Budu odpovídat. Ono se to nezdá, ale starostí je tolik... a ještě více odpovědnosti. Když se něco povede, tak to je normální, ale jakmile se něco nepovede, všichni křičí. Pokud členové Re-

publikového výboru zvolí někoho jiného, pak pravděpodobně proto, že budou chtít změnu. Otázka je, jestli k lepšímu, nebo k horšímu, ale to ukáže až čas. Budu to respektovat a chápat jako signál, že mě svaz po 27 letech už nepotřebuje. Včely mě budou provázet životem dál, a protože v oddílu volejbalu a beachvolejbalu TJ ABC Braník máme něco přes tři sta dětí a já mám třetí trenérskou třídu, tak moje další působení se nabízí a šla bych do toho s čistou hlavou. Trenérů mládeže stejně jako vedoucích včelařských kroužků není nikdy dost. Tak to chodí, jedny dveře se zavřou a druhé otevřou.

Text a foto: Petr Kolář a archiv J. Machové

RH Praha zvítězila dvakrát v prestižním Poháru mistryň evropských zemí. Jarmila Machová (vepředu první zleva) byla členkou vítězného týmu v roce 1980

Momentka z extraligového utkání RH Praha – Slavia UK Bratislava z roku 1983. Útočí Jarmila Machová...

Jarmila Machová byla také u vítězství v Poháru vítězů pohárů v roce 1979 v lichtenštejnském Vaduzu

Jubilejní 25. Natura Viva 2020 v netradičním termínu

NATURA
VIVA

Natura Viva je jedinou každoroční odbornou výstavou svého druhu v České republice, na níž se soustředí takřka všechny významné firmy podnikající v oborech myslivosti, rybářství, včelařství a potřeb pro pobyt v přírodě. Letošní 25. ročník se kvůli jarní pandemii koronaviru konal netradičně v náhradním srpnovém termínu.

Jako jeden ze zakladatelů Natury je Český svaz včelařů každý rok u toho. Letos již popátadvacáté. Na rozdíl od minulých let, kdy jsme v našem stánku předváděli, jak se získává med, jsme se tentokrát rozhodli seznámit veřejnost s dalším včelím produktem, konkrétně tedy včelím voskem. Návštěvníci se tak mohli dozvědět vše o hospodaření s voskem – jak se získává, jak se dělají me-

zistěny. Každý den se uskutečnila také praktická ukázka, neboť součástí expozice byl i lis na válcování mezistěn. Dalším tématem bylo falšování vosku, což je problém, který je v poslední době velmi aktuální. Návštěvníci se tak dozvěděli, jak se vosk falšuje a jak lze falšovaný vosk odhalit. Samozřejmě nechyběl ani skleněný úl s živými včelami, který byl tradičně v obležení hlavně dětí.

Důkazem toho, že včelařství je důležitou součástí zemědělství a má velký význam z hlediska prospěšnosti pro společnost, je skutečnost, že v den zahájení naší expozice mimo jiné navštívili i premiér Andrej Babiš, poslanci, senátoři, nechyběla hejtmanka Středočeského kraje Jaroslava Pokorná Jermanová, starosta Lysé nad Labem Karel Otava a další.

Návštěvnost výstavy byla hned od prvního dne vysoká. Přišlo mnoho včelařů, které zajímala především práce s voskem, ale rádi se zastavili i jen tak na kus řeči.

Mgr. Jarmila Machová

Expozice Českého svazu včelařů

Praktická ukázka válcování mezistěn

Formátování mezistěn

I mezi senátory se najdou aktivní včelaři. Stánek ČSV navštívili mimo jiné Petr Šilar (vlevo) a Jiří Dienstbier (vpravo)

Ukázky různých druhů včelích plástů

Foto: Jarmila Machová a František Krejčí

Ministryně financí Alena Schillerová vyslechla zasvěcený výklad našeho kolegy Františka Krejčího o včelím vosku, jemuž naslouchal i ředitel SOUV-VVC Nasavrky Josef Lojda

Včelaření podle Josefa Volejníka

Když včely nerušíte, nemůžete ani udělat žádnou chybu

„Uvedl jsem v život myšlenku legendárního českého včelaře Otakara Brennera,“ zmínil se přítel Josef Volejník při mé návštěvě u něj v Přelouči. Poté, co mi ukázal několik kočovných stanovišť v okolí města, jsme zamířili k němu domů. Při šálku kávy mě pak seznámil se základními principy jeho způsobu včelaření.

Včelařští experti znali díla Otakara Brennera však tvrdí, že to nebyla pouhá myšlenka, ale úlová technologie. Poznatky o fungování včelího hnízda jsou výsledkem jeho celoživotního díla. A právě na to navázal přítel Volejník vytvořením dokonalého úlového systému podle jednotného přírodního vzoru a jednoduchou a vysoce efektivní úlovou technologií, která účinně zamezuje rojení a která je velice šetrná a ohleduplná vůči včelám a nízkonákladová vůči včelařům, neboť šetří jeho práci a čas.

Absolutnímu včelařskému laikovi jen složitě vysvětlitelná metoda nepoužívá v úlu žádné materiální mřížky, včely nijak nemezují v pohybu a vytváří podobné pod-

mínky, jaké mají divoké včely v dutině stromu. Tento způsob včelaření, který včelám umožňuje vytvořit uvnitř úlu svoje vlastní hnízdo, vyžaduje pouze speciální zvedák, který včelař používá při výměně jednotlivých nástavků. A ukazuje, že včelařit se dá i jinak, jednodušeji a efektivněji. Do včelstev se zasahuje co nejméně a v podstatě jedinou nutností je zajistit včelám pouze prostor ve vhodný čas. Nezbytností je také celoroční dostatek pylových a medových zásob.

Dědictví Otakara Brennera

„Ale já jsem metodu Otakara Brennera jen oživil,“ říká skromně Josef Volejník.

Základem je tvar včelího hnízda. Nejde o kouli, jak se včelí hnízdo někdy mylně popisuje, ale o podlouhlé těleso – mnohostranné, který se neustále mění. Prodlužuje se a rozšiřuje a zpětně zkracuje a zužuje. Toto těleso se nesmí rozbourat, nesmí do něj přijít nic jiného. V celoročním včelařském běhu hraje z pohledu Josefa Volejníka rozhodující roli pátý nástavek. Sám si ho nazval medná komora a je pro něj nedotknutelný.

„To znamená, že v časném předjaří na rozhraní února a března odeberu spodní nástavek, takže počet se sníží na čtyři a pátý nástavek dodám ve chvíli, kdy začne kvést třešeň. Obsahuje osm loňských nově postavených a vytočených plástů a jeden stavební rámek. A tím je vlastně uzavřen celý cyklus a celý rok nemusíte do včelstva chodit. Včely jsou už takhle brzy připraveny na zazimování. Pátý nástavek zanesou prvním medem ze snůšky z prvních kve-

I v devadesáti letech je Josef Volejník díky včelám neustále v pohodě

Obsluha originálního zvedacího zařízení je jednoduchá

Styrodurové nástavky slouží k tvorbě oddělků

toucích vrb a ovocných stromů,“ popisuje Josef Volejník svou metodu.

Jak postupem času přibývá plodu, jeho plocha se prodlužuje směrem dolů. Začíná třeba na třech plástech a prodlužuje se a pak zase zkracuje. Nesmí dojít k tomu, aby se tento proces přerušil, aby se plodové těleso rozrušilo. Tak to ve včelách funguje, včely nás podle zkušeností Josefa Volejníka prakticky k ničemu nepotřebují, ale musí mít pořád příjem, rezervu zásob, nesmí zchudnout.

„Pokud se něco takového stane, je nutné přidat celý nástavek, přidávání po jednom nebo dvou plástech je nesmysl. Do včel se nesmí chodit, každé rozebrání včelstva je škodlivé, protože úl odvětráte, promícháte pláсты, vložíte mezistěny a tím plod totálně rozeberete,“ přidává další ze svých bohatých zkušeností.

Ošetřování již od prvního jarního proletu

Josef Volejník včelari v zateplených nástavkových úlech rámkové míry 39 × 17 cm. Do nástavku se vejde devět rámků. Včelstva zimuje na pěti nástavcích a v sezoně přidává další dva nástavky, které slouží jako medníky. Z konstrukčních vlastností je dále zajímavé, že úly nemají očka, ale pouze dolní česna. Specifické jsou i rámky (Hoffmannovy rámky), které mají úzkou spodní loučku umístěnou k jedné straně boční loučky.

„Tím docílím, že pláсты po prostavení včelami vytvoří celistvou plochu. I takovéto maličkosti jsou velmi důležité,“ vysvětluje Josef Volejník.

S ošetřováním včelstev začíná okamžitě po jarním proletu, v tuto dobu většina včelstev obsedá tři horní nástavky. Originálním zvedacím zařízením, které je jeho patentem, tyto nástavky nadzvedne a to mu umožní snadnou manipulaci se spodními dvěma nástavky.

„Včelstvo se tím vůbec nevyruší, což je velmi výhodné,“ popisuje Josef Volejník skutečnost, že jeho včelařská filozofie má i praktický význam. Tyto nástavky pak budou v sezoně sloužit jako plodiště.

V předjaří přichází na řadu ještě jedna velmi důležitá věc a tou je doplňování vody. Řada včelařů to sice považuje za zbytečné, ale Josef Volejník na to klade velký důraz. Používá litrové lahve s prosakovacími víčky, které umístí do víka úlu. Víko je utepené a uprostřed má otvor na lahev, která je rovněž utepená a navíc ji včely ohřívají vlastním teplem. „Dostatek vody v předjaří ušetří mnoho zbytečných výletů včel ve špatném počasí. Do první dávky přidávám med nebo cukr, abych včely přilákal k odběru vody.“

„Oddělky dělám z oddělků“

„Matky neměním už asi pětadvacet let,“ říká Josef Volejník. Nechává to na včelstevch. „Ta totiž sama nejlépe poznají nedostatek feromonu matky, a tím pádem moment, kdy je potřeba ji vyměnit. Důležitým faktorem je včely nerušit, časté prohlídky včelstva jen zbytečně vyrušují.“

Oddělky vytváří z vyzimovaných oddělků, vytvořených v předchozí sezoně. K jejich tvorbě slouží styrodurový nástavek rozdělený oboustranným krmítkem, které zároveň slouží jako přepážka. Je uzavřen plexisklem a česna z jednotlivých částí směřují vždy na jinou světovou stranu.

„Po vyzimování mi každým rokem zbudě asi deset oddělků, které byly zazimovány ve třech nástavcích. Když včely začnou nosit sladinu, udělám první rozšíření, vystrojím soušemi a stavebním rámkem a podsunu stávající tři nástavky. Jakmile dosáhnou sedmi nástavků, včelstva již nevytáčím. Ze tří včelstev pak vytvářím dle potřeby pouze oddělky. Připravím si tři dna a nástavky, spolu se včelstvy vše očísloju a do každého nástavku pak přenesu po třech plodových plástech. Doplním medné a pylové zásoby a přidám přiměřené množství včel. Takto vytvořené oddělky pak převezu na jiné stanoviště a tím zabráním vrácení včel,“ uzavírá Josef Volejník.

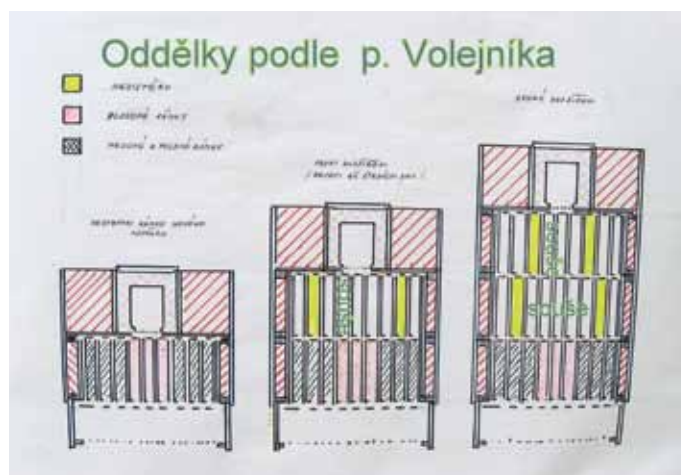
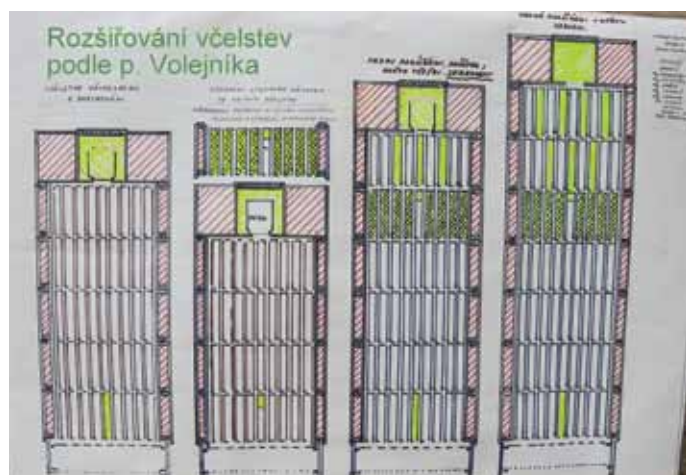
Provozní metoda přítele Volejníka je velmi důmyslná, propracovaná a léty prověřená. Pro chov silných včelstev je nutné včelařit velkoprostorově, přičemž metoda je časově nenáročná. Na ošetření jednoho včelstva padne tak 20 minut za rok! Toto číslo nejspíš i vysvětluje fakt, proč před deseti lety obhospodařoval 220 včelstev. V současnosti, kdy má za sebou devátý křížek, jich má „jen“ osmdesát.

„Je to radost, pohoda, jste neustále ve styku s přírodou,“ usmívá se Josef Volejník. „Včely nás vlastně nepotřebují, já je celou sezonu neruším, takže v takovém úlu není co dělat. Nemůžete ani udělat žádnou chybu.“

Text a foto: Petr Kolář

Brennerovo včelí hnízdo je pro Josefa Volejníka častým námětem k vyprávění

Schematický náčrt rozšiřování včelstev a tvorby oddělků podle Josefa Volejníka (foto: archiv redakce)

Pozvánka na čtvrtý ročník vzdělávání začínajících včelařů do Rosic

Před dvěma měsíci byl ukončen vzdělávací cyklus pro začínající včelaře ve včelařském středisku v Rosicích. Podobně jako předcházející dva ročníky byl i minulý školní rok plánován na deset výukových dnů jedenkrát měsíčně od října do července s tím, aby program pokud možno s mírným předstihem kopíroval průběh včelařského roku. A stejně připravujeme i vzdělávání na školní rok 2020/2021.

V předcházejícím školním roce program ovlivnila epidemiologická situace na území ČR, takže z důvodu ochrany účastníků i učitelů se neuskutečnila výuka v březnu a dubnu. Květnová lekce chovu matek a plemenářské práce se naproti tomu konala ve dvou termínech, protože platilo omezení počtu účastníků na jedné akci. Účastníci minulého vzdělávacího programu, kteří o školení v březnu a dubnu přišli, se mohou zúčastnit podobně koncipovaných přednášek na jaře příštího roku.

Ale aktuální hygienické podmínky bude třeba respektovat i nadále, a to jak v uzavřených prostorech pro výuku, tak i při praktické části v exteriéru střediska. Jednotlivých kurzů se v minulém školním roce účastnilo

téměř čtyřicet zvědavých včelařek a včelařů, a je tedy otázkou, zda s ohledem na nákazovou situaci a s tím související omezení nebude potřebné počet účastníků omezit.

Plán na nadcházející školní rok je připraven jak organizačně, tak i technicky a je velmi podobný minulým ročníkům. Úvodní školení je naplánováno na 21. 10. 2020 a mělo by účastníky uvést do problematiky chovu včel a seznámit se souvisejícími právními otázkami. Listopadové setkání se bude věnovat včelím produktům, zejména vosku a výrobě domácí medoviny. Prosincová školení pak budou zaměřena na efektivitu a úspěšný chov včel. V lednu se účastníci seznámí s biologii jednotlivých včelích druhů a na to pak v únoru navážou

přednášky týkající se nemoci včel. Březen je období, kdy se hodnotí úspěšnost přezimování včelstev a napravují se problémy a toho se bude týkat i toto setkání. Duben bude patřit teoretické i praktické přípravě na nejdůležitější část včelařské sezony a květen bývá spojen s chovatelskými počiny jak v chovu matek, tak i při tvorbě oddělků. V červnu se obvykle včelaři zabývají medem, a budeme se mu tedy věnovat teoreticky i prakticky. A začátkem července se uskuteční poslední setkání, zaměřené na ekologii chovu a ošetřování včelstev v podletí.

Probíraná teorie bude tvořit významnou část programu, ale jeho neméně důležitou částí je i získání potřebné praxe na školních včelstvech pod vedením zkušených učitelů včelařství. Školné schválené Programovou radou ČSV pro VS Rosice za jeden den vzdělávání je 200 korun, přičemž účastníci s registračním číslem chovatele nebo ve věku do 15 let mají účast zdarma.

Závěrem bych chtěl do Rosic pozvat nejen všechny včelařské začátečníky, pro které bude letošní program určitě přínosem, ale i ty, kteří se včelaření již nějaký čas věnují a některé z témat by je zajímalo. Podrobnější informace najdete na našem webu a přihlášky můžete zasílat do 20. října 2020 nejlépe e-mailem s uvedením kontaktu a registračního čísla včelaře.

Společně s dalšími učiteli se těším na viděnou v Rosicích.

Za organizační výbor

Ing. Pavel Řehořka

jednatel OO ČSV Brno-venkov

e-mail: pavel.rehorka@iex.cz

Statut Svépomocného fondu byl novelizován

Republikový výbor ČSV na svém jednání 22. 8. 2020 schválil na návrh Komise SF a PRV změnu Statutu Svépomocného fondu.

Byl rozšířen § 4 o další body, kdy příspěvek ze SF nenáleží. Jsou to případy, kdy se stane škoda členovi svazu na stanovišti, kde má včelstva umístěna i nečlen svazu. V těchto případech není pro ověřovatele škod zřejmé, který majetek je člena a který nečlena. Ze zkušeností v těchto případech víme, že je vždy poškozen majetek „pojištěný“ Svépomocným fondem. Nikdy majetek nečlena. Další změna se týká případů, kdy

člen zazimuje více včelstev, než za kolik zaplatí členský příspěvek. Výsledek je stejný. Když se stane škoda, tak vždy na včelstvech pojištěných, nikdy ne na těch ostatních. Aby proto nedocházelo ke zneužívání Svépomocného fondu, v těchto případech příspěvek nenáleží. Aby bylo možno porovnat údaje v ČMSCH, a.s., s údaji člena o zaplacení členského příspěvku ze včelstva, musí žadatel o příspěvek nově přiložit Hlášení do evidence včelstev u ČMSCH, a.s. Tady je třeba upozornit ty chovatele, kteří hlášenku vyplňují a posílají online, aby využili možnosti ji vytisknout nebo uložit pro

případ, že by ji v budoucnosti potřebovali pro splnění podmínky při uplatňování příspěvku ze SF.

Poslední změnou je uvedení lhůty pro doplnění žádosti. V současné době se nám hromadí žádosti, které na výzvu nikdo nedoplňuje. Nedodržení lhůty stanovené k doplnění znamená, že žádost může být bez dalšího zamítnuta.

Úplné znění Statutu Svépomocného fondu je k dispozici na webu svazu www.vcelarstvi.cz v dokumentech.

Mgr. Jarmila Machová

Ověření pravosti vosku v domácích podmínkách

Pravost vosku si každý včelař může snadno ověřit i sám. Stačí k tomu sklenice, voda, líh a referenční vzorek včelího vosku, u kterého jsme si jistí, že je zcela čistý. Tato jednoduchá metoda je založena na rozdílu mezi hustotami vosku a parafinu, který se projeví v kapalném prostředí.

Včely produkují vosk pomocí osmi voskovitorných žláz, umístěných na spodní straně zadečku dělnice. Trubci a matka vosk neprodukuje. Vzniklé voskové šupinky dělnice zpracovává kusadly, smíchá se slinami a výsledný materiál použije na stavbu plástu. Včelaři vosk vytavují ze starých souší a takto získané voskové koláče vozí na výměnu za mezistěny zpracovatelům vosku. Ale již nějakou dobu se bohužel setkáváme i s mezistěnami, do nichž byl přidán parafin, který je levnější než pravý včelí vosk.

Včelaři pak pozorují, že na těchto mezistěnách z falšovaného vosku včely neochotně staví a při vyšších teplotách plást v úlu nevydrží zatížení a zborťí se. Zborťit se samozřejmě může i plást z čistého včelího vosku, pokud se například nachází na špatném přehřívajícím se stanovišti, ale parafinem obohacený plást se vlivem vysoké teploty zborťí ztelně dříve. Málkdo si však nechá otestovat vosk z nakoupených mezistěn v laboratoři. Důvodem je vysoká cena takového rozboru.

Ve starší literatuře jsem ovšem objevil metodu, jak si doma jednoduše zjistit přítomnost příměsí parafinu ve vosku. Test využívá rozdíl v hustotách, přičemž hustota parafinu je nižší než v případě čistého včelího vosku.

K testu potřebujeme sklenici s trochou vody, líh (stačí technický), míchátko, panenský vosk z čistého včelího díla a vosk z testovaného vzorku. Z panenského vosku uděláme malou kuličku. Na velikosti nezáleží, ale důležité je kuličku zpracovat tak, aby v ní nebyla ani bublinka vzduchu. Druhou takovou kuličku si připravíme z testovaného vosku. Jednoduchý postup je pak názorně popsán na fotografiích na vedlejší straně.

Dalšími metodami, jak si vosk zkontrolovat, jsou testy křídou, vrypem a lomem. Zatímco na pravém včelím vosku křída zanechává zřetelné stopy, na tom falšovaném příliš nedrží. Po vrypu pak z pravého vosku vznikají charakteristické „špony“ a na lomu vosk a parafin vytvářejí naprosto odlišné struktury.

Ovšem pozor, všechny zde popsané metody jsou vhodné jen pro rychlou a levnou orientaci v kvalitě vosku, v žádném případě nenahrazují laboratorní rozboru.

František Krejčí

Foto: Oldřich Veverka, Petr Kolář, Michael Mlynář

Zatímco na čistém vosku zanechává křída zřetelné stopy, na tom falšovaném příliš nedrží

Pravý včelí vosk se vyznačuje i specifickou strukturou při vrypu, kdy tvoří charakteristické „špony“

Detail lomu parafinu

Čistý včelí vosk vypadá na lomu úplně jinak než parafin

1 Do sklenice nalijeme trochu vody a připravíme si vzorky. Vlevo je světlejší kulička čistého vosku, tmavší vzorek vpravo je vosk s 10% příměsí parafinu.

2 Čistý vosk má nižší hustotu než voda, takže se po vhození do sklenice drží na hladině. Tato skutečnost pak představuje základní princip celého tohoto testu.

3 Do sklenice postupně přiléváme líh. Ten má nižší hustotu než voda, čímž se kapalná směs ve sklenici začne ředit a hustoty vosku a kapaliny se začnou přibližovat. Kulička vosku tak začne klesat ke dnu. Při dolévání líhu je potřeba obsah sklenice průběžně promíchávat, aby se líh nedržel nahoře a směs byla homogenní.

4 Líh přiléváme tak dlouho, až vosková kulička klesne až na dno, a poté do sklenice vložíme testovaný vzorek. Pokud se bude držet výše než vosk, dá se usuzovat na příměs parafinu. Hustota parafinu, a tedy i zkoumaného vzorku je nižší než u vosku, a proto se tmavá kulička drží u hladiny, zatímco čistý vosk klesne na dno.

Chov včelstev v systému Dadant

Úlový systém Dadant sestává z jednoho vysokého nástavku, který slouží převážně jako plodiště, a několika nízkých nástavků s funkcí medníků. Pokud tento fakt vyslovím před mnoha včelaři, reagují stejně, jako když mávnete červeným hadrem před býkem. Pro včelařský provoz je přece vhodná jednotná rámková míra, tak proč jsou najednou v jednom úlu dvě různé míry? Pokud k této skupině také patříte, pokračujte prosím ve čtení a nechte si tuto problematiku vysvětlit.

Kdyby to nebylo výhodné, pak by v tomto systému jistě nevčelařilo tak vysoké procento profesionálních včelařů v Americe, západní Evropě i dalších oblastech. Svou úlohu tu hrají mimo jiné i nízké časové nároky na ošetřování včelstev. S nízkými nástavky se manipuluje s celými, zatímco ve vysokém plodištním nástavku se s jednotlivými plásty pracuje jako v klasice, a časová náročnost tak je v tomto případě srovnatelná s nástavkovými systémy.

V roce 1917 v USA Dadant a syn uvedli do užívání modifikaci Dadantova úlu využívající ve vysokém plodištním nástavku rámků o šíři 44,8 cm (Langstrothova šíře) a výšce 28,5 cm (Quinbyho výška) a plásty měly rozteč 38 mm. Tento úl, nazývaný Modifikovaný Dadantův úl, se rozšířil po celém světě. Nejvíce se používá ve variantě s 10, nebo 12 plásty ve vysokém plodištním nástavku, popřípadě se za sto let vytvořily různé modifikované šířky rámků mezi 42 a 45 cm. Ale princip se v podstatě nezměnil.

Mnoho včelařů mi potvrdí, že včelstva s plásty na plodování o velké plástové ploše mají na jaře rychlejší rozvoj a jdou do síly bez větších problémů. To se potvrdí v případech, kdy máme možnost porovnat nízkonástavkové a vysokonástavkové systémy. Osobně jsem zhruba šest let měl možnost srovnávat nízkonástavkový langstroth s úly s vysokými plásty v plodišti a právě včelstva s vysokými plásty v plodišti to vždy vyhrála. Dalo by se očekávat, že včelstva s většími plochami plodu budou mít větší sklon k rojení, ale pokusy nám potvrdily, že tomu tak

není. Vysoké nástavky se v předjaří, na jaře a podletí ošetřují klasicky manipulací s jednotlivými plásty.

Nízké rámkové medníky mají při dodržení pravidel mezinástavkové mezery mnoho výhod. Plné nástavky mají přijatelnou hmotnost i pro fyzicky méně zdatné včelaře, manipulace s nimi je snadnější. Med je možno odebírat postupně podle zralosti se zaměřením podle možností na jednodruhové medy. Při odběru medných plástů lze využít jak vyfukovače, tak i výkluzy v případech používání materiálu mřížky. O dalších výhodách spíše biologického charakteru při ošetřování v průběhu včelařského roku si řekneme v příštím čísle.

Požadavky na konstrukci úlu, možné rámkové míry

Základním znakem úlů pro využití v systému Dadant je použití úlové soustavy s jedním vysokým nástavkem jako plodištním a více nástavky nízkými, využívanými jako medníkové. Pro tuto uváděnou metodu ošetřování včelstev je prvořadým předpokladem 11–12 plástů ve vysokém nástavku. Svě výhody mají i úly se čtvercovým půdorysem. Při počtu plástů 10 a méně totiž bez převěšování plodových plástů nelze zajistit uspokojivou obměnu díla. A pokud bychom chtěli praktikovat převěšování, pak se dostaneme do iracionálního ošetřování nebo zanedbáme požadovanou obměnu díla ve vysokém nástavku s důsledky projevujícími se v dalších letech v oblasti prevalence nemocí.

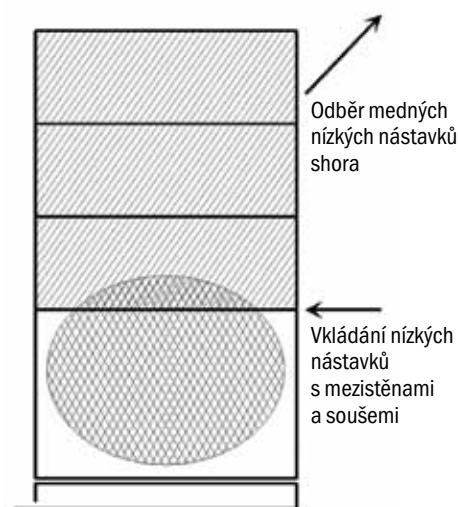
Uvedená metodika byla vyzkoušena a ověřena na čtvercovém půdorysu nástavku pro šíři rámků 42 cm (11 plástů v nástavku – Optimal) a pro šíři 44,8 cm (12 plástů v nástavku – evropský čtvercový). Plodištní nástavky jsou pro míru 42 × 27,5 cm a 44,8 × 28,5 cm, nízké medníkové pak pro míru 42 × 17 cm a 44,8 × 15,9 cm. Meziplástová osová vzdálenost je ve vysokých nástavcích 37–38 mm. V nízkých nástavcích může být větší, tj. může v nich být o jeden plást méně. Z praktického důvodu (např. zákryt rámků v nástavcích) je vhodnější vedení stejného počtu rámků v nástavcích.

Osobně jsem systému Dadant propadl i u rámkové míry šíře 39 cm, když jsem po povodních v roce 2013 přešel od kombinovaného systému 39 × 27,5 a 39 × 15 na systém Dadant a použití rámkového krmítka ve vysokém nástavku. Dnes si již nedovedu představit, že bych včelařil jinak.

(Pokračování v příštím čísle)

Dr. Ing. František Kamler

Systém Dadant – základní charakteristika

Porovnání systémů s 10 a 11–12 rámkami

	Systém s 10 rámkami	Systém s 11–12 rámkami
Výhody	<ul style="list-style-type: none"> Nástavky s medem jsou lehčí. Půdorysná plocha úlu je menší. 	<ul style="list-style-type: none"> Obměna díla ve vysokém nástavku je méně problematická. U silných včelstev a při silnější snůšce je úlová soustava nižší. K doplňování zásob lze využít rámkového krmítka, není potřeba prázdný nástavek pro umístění krmítka.
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none"> Obměna díla ve vysokém nástavku je problematická především u velkoproduktů, plásty s plodem není kam převést. V intenzivní snůšce u silnějších včelstev je úlová soustava vyšší. K doplňování zásob je potřeba prázdný nástavek pro umístění krmítka. 	<ul style="list-style-type: none"> Nástavky s medem jsou o přibližně 20 % těžší. Půdorysná plocha úlové soustavy je větší.

Poslední kontrola včelstva v ležanu před zimou

V jarních číslech letošního ročníku Včelařství jsme psali o základních aspektech včelaření v ležanech v průběhu roku. V tomto čísle pak tento seriál uzavíráme pohledem na přípravu včelstev před zimou.

Nyní přichází pro včely i pro včelaře jedno z nejtěžších období, období zimního „klidu“. Včelaření v ležanech, stejně jako v jiných typech úlů, vyžaduje od včelaře správné zásahy při přípravě včelstev k zimování. Jak už jsme uvedli v minulých dílech, včelaříme na úzkovysoké rámkové míře 30 × 43,5 cm. Tato rámková míra je výhodná zejména proto, že vnitřní prostor úlu můžeme maximálně připodobnit přírodní dutině. V této souvislosti doporučuji si přečíst i knihu Zákonitosti života včelstva od Otakara Brennera.

Podle dlouhodobých měření z posledních 100 let průměr zimního chomáče zdravého včelstva zřídka přesahuje 30 cm, ve většině případů je to 21–27 cm. Bez ohledu na to, v jakém úlu a na jaké rámkové míře se chomáč nachází, tak v průběhu zimy vždy postupuje směrem nahoru. Největší problém, který v tomto ohledu může včely

potkat, je dosažení stropu dřívě, než odezní mrazy a přijdou teplé dny. O něco menší problém je mezinástavková mezera, při jejímž dosažení v období mrazů hrozí odtržení chomáče od zásob.

U ležanů výše zmíněné rámkové míry tyto otázky řešíme rozměrem zásobních plástů. Výška rámku nám dovoluje pouštět včely do zimy na jednolitě rámkové ploše a výhodou je, že tu není mezinástavková mezera. Pokud ponecháme v plodišti plást se třemi čtvrtinami zásob, můžeme s jistotou říci, že to vystačí na celou zimu a ještě pro pohodový jarní rozvoj za předpokladu, že včely spotřebují milimetr zásob za den při pohybu chomáče směrem nahoru.

Podle americké studie je nejoblíbenější objem dutin pro včely 40–60 litrů. Brenner popisuje, že optimální rozměr prostoru v zimě je takový, když stěny jsou co nejbliže okraji chomáče. V našem chovu hos-

podáme podle zmíněných poznatků. To znamená, že ponecháváme na zimu osm plástů a dvě netěsné zateplovací přepážky po okrajích chomáče.

Tim vzniká čtvercový půdorys 28 × 28 cm o objemu kolem 40 litrů, což se právě podobá přírodní dutině. Z toho vyplývá, že zimování v ležanech našeho typu je pro včely rozhodně přirozenější než v jakémkoliv jiném úlu. V zimě je také důležité zabezpečit cirkulaci a přísun čerstvého vzduchu. Rovněž ho můžeme využít jako izolant, ale jen v případě, že jemně cirkuluje a vlhký vzduch nestojí na místě.

Podzimní kontrola po zakrmení je nesmírně důležitá pro správné zazimování a přežití včelstva. Odebráním plástů, které by mohly vytvořit překážku chomáči (nedostavěné plásty, méně než ze dvou třetin plné zásobní plásty, pylové zásoby, mezistěny), a kontrolou zdravotního stavu docílíme optimální přípravy včelstva na zimu.

Ing. Alexej Bezrukov
Včelařství Kunvald

Uspořádání včelstva na zimu: osm plástů, čtvercový půdorys

Větrací latičky nad zazimovaným včelstvem

Včelaření v ležanech je jednoduché, tvrdí jeho zastánci

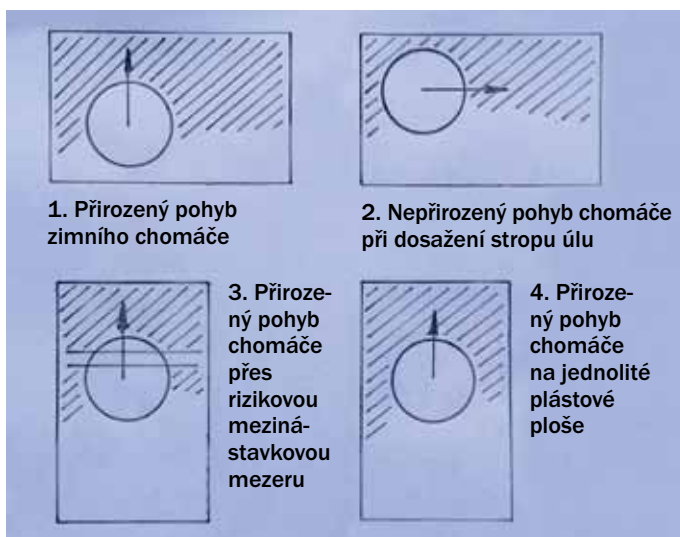

Schéma pohybu zimního chomáče

*Objektivem
Zdeňka Dukáta*

Zeptali jste se...

Je možné žádat o dotaci 1.D. a podepsat čestné prohlášení žadatelem fyzickou osobou, pokud na jeho partnera ve společné domácnosti nebo přímo na žadatele je vedena exekuce?

M. K.

Požadavek na dotaci 1.D. má tři stránky. Podpisu požadavku předchází čestné prohlášení a závazek chovatele. To znamená, že nelze požádat o dotaci, aniž by bylo podepsáno též čestné prohlášení. Pokud je proti konečnému příjemci – proti chovateli včel veden výkon rozhodnutí (tj. exekuce), tak nemůže požadavek podepsat, aniž by se nedopustil vědomé nepravdy, takže nemůže o dotaci žádat (viz čestné prohlášení, třetí odsek). V této souvislosti upozorňuji na další bod čestného prohlášení, kde chovatel prohlašuje, že všechny informace v požadavku a jeho přílohách jsou pravdivé a že si je vědom své trestní odpovědnosti v případě úmyslného uvedení nepravdivých údajů. Nemožnost podat požadavek v případě exekuce se vztahuje na chovatele, nikoli na případ, kdy se exekuce týká osoby, která s ním žije ve společné domácnosti.

Musí být pokladník místní organizace ČSV členem ČSV, nebo může funkci pokladníka vykonávat i osoba, která členem ČSV a registrovaným chovatelem včel není? Při volbě funkcionářů se nepodařilo najít nikoho z řad členů ČSV, kdo by byl ochoten dělat pokladníka. Protože svému manželovi pomáhám, i když nejsem členem svazu a nejsem jako chovatel nikde registrována, padla volba na mě. Proto se ptám, zda je možné, aby nečlen svazu vykonával v jeho orgánech nějakou funkci.

M. K.

Funkcionář svazu musí být jeho členem. Je to logické. Jen na členy svazu se totiž vztahují naše předpisy včetně stanov. Těžko si představit, že organizaci řídí někdo, kdo není našimi předpisy vázán, a může si tedy dělat, co chce. Protože si někteří funkcionáři ZO vykládali možnost výkonu funkcí ve vedení organizace všelijak s odkazem, že ve stanovách o tom není nic napsáno, rozhodl Republikový výbor ČSV 22. 8. 2020 o změně stanov, kde se výslovně uvádí, že funkcionářem svazu může být jen jeho člen.

Neberte to prosím osobně. Ta vaše záležitost se dá vyřešit tím, že vás organizace za člena přijme. Jde jen o zaplacení členského příspěvku 16 Kč na jedno včelstvo a 300 Kč na člena. A protože byste byli v ro-

dině dva členové, druhý člen domácnosti může místo časopisu Včelařství dostávat Odborné včelařské překlady. Budou-li členové stát o to, abyste vykonávala funkci pokladníka, když nikoho jiného nemají, jistě to za vás i rádi zaplatí.

Ještě upozorňuji, že změna stanov v tomto případě dopadá na již takto zvolené funkcionáře.

Co se týče toho, že nejste registrovaným chovatelem včel (předpokládám v evidenci hospodářských zvířat u ČMSCH, a.s., na Hradištku), to nemá na výkon funkcí ve svazu žádný vliv. Sdružujeme i příznivce včelařství, kteří včely nemají, a tudíž nemusí být registrovaní podle plemenářského zákona.

Lze zvolit předsedu, pokud si to delegáti schválí, přímo delegáty konference, nebo musíme jako delegáti zvolit pouze okresní výbor, který si pak zvolí předsedu?

M. R.

Předsedu okresního výboru volí podle stanov výbor. Není možné, aby to bylo jinak, tedy např. volba konferencí. Je třeba při hodnocení tohoto postupu brát v úvahu případnou změnu předsedy, ať již z důvodu rezignace (nemoc, jiné důvody), nebo odvolání v průběhu funkčního období. Kvůli volbě nového předsedy by se musela sejít mimořádná konference, které by předcházely členské schůze. To je mnoho komplikací, času a financí kvůli volbě nového předsedy. A v případě např. špatné práce předsedy nebude vůle členů kvůli odvolání předsedy a volbě nového absolvovat členskou schůzi a konferenci, což se prakticky rovná neodvolatelnosti předsedy. Proto je tato pravomoc určena výboru.

Nedávno v naší ZO umřel jeden včelař a rodina by chtěla včelstva převést na vnuka, který ale ještě není plnoletý. Předpokládám, že s převodem stanovíště v Hradištku nebude problém, ale jak je to pak s vyplacením dotací u nezletilých? Dále v tuto chvíli ještě nevím, jestli chce být kluk členem ČSV, s tím by ale asi problém být neměl, ne?

J. O.

Do evidence chovatelů na Hradištko se musí nový chovatel přihlásit, nelze převést včelstva od zemřelého. Přenos registračního čísla chovatele není možný. Úmrtím se registrační číslo vymaže. Někdo z rodiny by měl úmrtí chovatele na Hradištko oznámit.

Ohledně členství – členem svazu se může stát občan ČR i nezletilý ve věku nad 10 let, který bydlí na území České republiky, souhlasí se stanovami a zaváže se je plnit (viz čl. 5 odst. 5 Stanov ČSV), jen přihlášku spolupodepíše jeho zákonný zástupce. O dotaci může žádat chovatel včel, který je řádně registrován u Českomoravské společnosti chovatelů, a.s., na Hradištku. V požadavku chovatele včel je nutno vyplnit registrační číslo chovatele. Bude-li vnuk mít toto číslo chovatele, může žádat.

Byl jsem asi moc aktivní. Žádost o dotaci 1.D. jsem podepsal 29. 8. a potvrzení přihládané k požadavku chovatele jsem si nechal potvrdit základní organizací, kde mám registrována včelstva, také koncem srpna. Má to vliv na splnění podmínky dotace, která je na včelstva zazimovaná k 1. 9.? Vše jsem osobně donesl jednatelem naší ZO 2. září.

V. L.

Podle Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2020 dotačního programu 1.D. Podpora včelařství (Zásady), je předmětem dotace zazimované včelstvo, které obsedá nejméně sedm plástů rámkové míry 39 × 24 cm a je evidované v ústřední evidenci včel na chovatele podle vyhlášky č. 136/2004 Sb. Podle tohoto předpisu se zazimovaná včelstva hlásí k datu 1. 9. ČMSCH, a.s. Ta výslovně upozorňuje včelaře, aby nehlásili zazimovaná včelstva k 1. 9. dříve, než toto datum nastane. Je to logické, přesto se to děje.

Podle výkladu poskytovatele dotace Zásady hovoří pouze o tom, že ČSV jako žadatel vytvoří postup pro podávání požadavku schválený MZe a tento pokyn následně zveřejní dálkovým způsobem. Což se stalo. V pokynu je stanoveno, že chovatelé včel mohou začít podávat svůj požadavek na 1.D., ale doručit jej musí nejpozději do 16. 9. 2020. Srpnové datum na požadavku od konečného příjemce dotace 1.D. tak není v rozporu se zněním Zásad, protože tam není jasně specifikováno, od kdy může chovatel podávat svůj požadavek na ZO nebo ústředí ČSV.

Zásady upravují jen konečný termín pro podání požadavku tak, že žadatel je povinen zahrnout do jmenných seznamů chovatelů včel všechny požadavky doručené od konečných příjemců do 16. 9. 2020. Slovo doručené znamená, že nestačí např. podat požadavek v tento den na poštu.

Mgr. Jarmila Machová

Tajemství čmeláčího bzukotu

Vibrace hrudi při práci létacích svalů a zvuky, které při tom vznikají, jsou pro čmeláky životně důležité. Ukazuje se, že nejde o pouhý vedlejší efekt činnosti svalů, ale o aktivitu, která má jasný účel a cíl. Při „bezletovém“ bzukotu na květech se čmelák vědomě namáhá mnohem více, než když letí. A vyplácí se mu to.

K letu hmyzu zcela neodmyslitelně patří i typický bzukot. Kouzlo tohoto zvuku učarovalo třeba i ruskému skladateli Nikolaji Rimskému Korsakovovi, kterého inspirovalo ke skladbě *Let čmeláka*. Bzučení ovšem není jen pouhým vedlejším produktem letu, ale plní v životě hmyzu řadu důležitých funkcí. Podílí se na komunikaci a hraje klíčovou roli i při opylování rostlin.

U mnoha druhů hmyzu včetně blanokřídlých včel, vos, sršní nebo čmeláků není pohyb křídel pro let zajištěn přímo prací svalů. Létací svaly jsou uvnitř hrudi upnuty k její pružné stěně. Rytmičky se smršťují, deformují hrud a tím uvádějí do pohybu křídla. Zajímavé je, že smrštění těchto svalů není řízeno nervstvem, ale smrštěním a následným uvolněním jiných svalových skupin. Zvuk přitom nevzniká jen pohybem křídel, ale také aktivitou svalových vláken a deformací hrudi.

Vibrace hrudi a zvuky, které je provázejí, slouží hmyzu k řadě rozličných účelů. Eusociální druhy hmyzu je využívají ke komunikaci. Tvoří např. nedílnou součást tanečků včely medonosné. Včela při tom prokládá sérii jednoho až pěti úderů křídel různě dlouhými přestávkami, kdy ponechává křídla v klidu. Při tanečku v osmičce pohybují včely křídly po 40 % doby jeho trvání, zatímco při tom kruhovém zůstávají křídla z více než 90 % v klidu.

Blanokřídlý hmyz může vydávat zvuky pohybem létacích svalů bez toho, že by kři-

dly vůbec pohnul. Tyto „neletové“ vibrace letových svalů slouží k obraně a v neposlední řadě také pomáhají k uvolnění pylu z prašníků v květech rostlin tak, aby se pyl zachytil na těle hmyzu a ten si jej pak odnesl do hnízda. Odhaduje se, že asi 20 tisíc druhů flóry je opyleno s významným přispěním vibrací generovaných hmyzem.

Pokud hmyz vyluzuje „neletové“ vibrace (tj. při obraně a při uvolňování pylu), mívá křídla obvykle složená na zadečku a výrazněji jimi nepohybuje. Obecně platí, že při neletových vibracích kmitá hrud' vyšší frekvencí než při letu. Je to dáno tím, že při složených křídlech je hrud' méně zatížena a působí na ni menší setrvačné síly. Kmitající svaly díky tomu mají snazší práci.

Ale nakolik se na intenzitě vibrací a zvuků podílí objektivní „překážky“, jako jsou např. setrvačné síly generované roztáženými křídly při letu, a nakolik se za nimi skrývá cílená změna v úsilí vynakládaném hmyzem? Tento problém řešili v experimentech na čmeláčích zemních (*Bombus terrestris*) David Pritchard a Mario Vallejo-Marín z britské University of Stirling. Výsledky jejich výzkumu přinesl vědecký časopis *Journal of Experimental Biology*.

Opylování je dřina, která se vyplácí

Pritchard s Vallejo-Marínem využili k měření čmeláčích vibrací citlivé akcelerometry a lasery. Pokusní čmeláci měli na hrudi nalepený maličký lehounký štítek odráže-

jící paprsek laseru. Pro let vědci upoutali čmeláky na jemné nylonové vlákno a pak jim ucukli s podložkou, na které čmeláci seděli, a tím je donutili k letu. Zároveň odrazem laseru od štítku na čmelákově hrudi měřili vibrace. Při měření vibrací obranného bzučení zůstal čmelák sedět na podložce a vědci mu pinzetou ze stran jemně stiskli zadeček. Při měření vibrací provázejících opylení květů měřili vědci laserem vibrace hrudi čmeláků a akcelometrem pak vibrace přenesené na samotný květ.

Výsledky měření možná poněkud překvapivě odhalily, že nejmenší vibrace provázejí let. Pokud se čmelák brání, pak vydává obranné bzučení bez toho, že by pohyboval křídly. Vibrace jsou intenzivnější, ale zřejmě to není jen proto, že se složenými křídly se hmyz nemusí potýkat s tak silnými setrvačnými silami. Na květu bzučí čmelák rovněž se složenými křídly, ale vibrace jsou ještě několikanásobně silnější než v případě obranného bzučení. Vědci testovali čmeláky na květech dvou druhů lilku, konkrétně na *Solanum citrullifolium* a *Solanum rostratum*. Čmeláci vibrovali hrudi na květech obou druhů lilku stejně, ale květy každého z lílků vibrovaly odlišně, což byl zřejmě důsledek odlišných fyzikálních vlastností těchto květů.

Studie Pritcharda a Vallejo-Marína tak ukázala, že čmeláci a s nimi zřejmě i další druhy hmyzu cíleně ovlivňují intenzitu vibrací podle toho, k jakému účelu je využívají. Jako „základní“ se jeví vibrace provázející let, protože tam jsou vibrace a zvuky zřejmě jen vedlejším produktem práce svalů nutné pro pohyb křídel. Při obranném bzučení má čmelák usnadněnou úlohu, protože nepohybuje křídly. Stejně úsilí tak vede k intenzivnějším vibracím. S enormním nasazením vibruje čmelák hrudi na květech. A vyplácí se mu to. Vibrace, jaké generuje čmelák za letu, by totiž z prašníků květů uvolnil pouhou čtvrtinu pylu z množství, jaké dokáže hmyz z prašníků dostat při bzukotu cíleném na opylení. Vibrace obranného bzučení by pak z květu uvolnily jen poloviční množství pylu ve srovnání se situací, kdy čmelák bzučí na květu takřkajíc na plný výkon.

Jaroslav Petr
Foto: Wikimedia

Zdroj: Pritchard, D. J., & Vallejo-Marín, M. (2020). Floral vibrations by buzz-pollinating bees achieve higher frequency, velocity and acceleration than flight and defence vibrations. *The Journal of Experimental Biology*, jeb.220541.

Co nového v NASA

V březnu 2019 jsme vás v posledním vstupu v rámci tématu Co nového v NASA seznámili se stavbou Výcvikové budovy pro získávání včelích produktů od prvního kopnutí do země až po hotovou stavbu, zkolaudovanou v prosinci 2018.

Projekt byl spolufinancován z Integrovaného regionálního operačního programu, výzva č. 33 Infrastruktura středních škol a vyšších odborných škol (SVL), Prioritní osa: 2, Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů. Zároveň jsme všem, kteří jste u nás dosud nebyli, slíbili, že vám v příštím vstupu uká-

žeme budovu zevnitř a také vás seznámíme s jejím využíváním. Tak poďte dál.

Přízemí je určeno k získávání a zpracování včelích produktů a má dvě části. „Medová“ část se skládá z linky na získávání medu, termokomory, chladírenského skladu souší, plnirny a skladu medu. Na lince si naši studenti druhých ročníků v průběhu

letošní sezony vyzkoušeli, jak lze získávat med s minimalizací lidské práce. Linka je určena pro provoz s vyšším počtem včelstev. Medné pláty se odvíjejí průchodem mezi noži, které nahrazují tradiční vidličky. Následuje posun do horizontálního medometu s kapacitou 40 plástů a výsledné souše se ukládají do prázdných nástavků a vracejí na včelnice nebo se ukládají do přilehlého chladírenského skladu, kde jsou chráněny proti zavíječům bez používání chemie. Tmavé souše zde vyčkají na období, kdy studenti využívají „voskovou“ část, kde si vyzkoušejí

Malá učebna s interaktivní tabulí

Spojovací chodba mezi novou a původní budovou

Vzdělávací panel na spojovací chodbě

různé způsoby získávání vosku. Na tuto část navazují prostory určené k výrobě mezistěn. Zde mají studenti možnost porovnat výrobu mezistěn litím a válcováním.

První patro je přístupné po schodišti nebo výtahem. Hlavní výuková místnost představuje možnosti řešení často diskutované otázky, který úl je ten nejlepší. Nabízí tedy porovnávání úlů z nejrůznějších hledisek, např. podle materiálů, výšky nástavků, podle konstrukce stěn a mnoha dalších aspektů. Prostory využívají nejen studenti, ale i účastníci seminářů, přednášek, exkurzí atd.

Na hlavní místnost navazuje menší učebna, kde lze využít interaktivní tabuli a nabídnout tak pomocí natočených smyček doplněk ke „stabilní“ výbavě hlavní učebny.

Nová budova je propojena s původní halou spojovací chodbou, ve které je možné získávat informace z různých oblastí včelařství prostřednictvím vzdělávacích

panelů. Pravidelně se střídají nejrůznější soubory, např. Pohled do úlu, Nektarodárné biopásky nebo Med.

Výuková budova plně slouží účelu, pro který byla vybudována, ale nechceme, aby se zejména učebny v prvním patře staly

mrtvými expozicemi. Postupně je proto stále doplňujeme a měníme. A až se k nám přijedete podívat, tak můžete sami posoudit, jak se nám to daří.

Ing. Miloslava Novotná

Medomet jako součást vytáčecí linky

Šnek oddělující vosk z odvíčkování od medu

Studenti druhého ročníku při obsluze vytáčecí linky

Studenti prvního ročníku při získání vosku

Mezistěny z vlastního vosku jako součást uzavřeného koloběhu

Studenti druhého ročníku při konečném formátování mezistěn

Cesta švýcarského včelaře po pražských střechách

Když se v červnu uvolnilo vládní nařízení ohledně koronaviru, měl jsem již za sebou několik včelařských akcí. Musím vyzvednout spolupráci s Divadlem Minor, kdy děláme každý rok akci s krásným názvem Včelám dík. Na střeše České filharmonie si 24 dětí s rodiči mohlo osahat včelařinu, pohladit včelku Máju a ochutnat med přímo z plástu. Vše probíhalo ještě v rouškách. Koncem měsíce se mi ovšem ozval kolega střešní včelař ze Ženevy.

na použití včelích produktů. Pak chtěli jet do Včelařské školy v Nasavrkách, kde je však kvůli covidovým opatřením ještě nemohli přijmout, a pak že chtějí vidět, jak včelařím na střechách. To mě potěšilo opravdu hodně a těšil jsem se na setkání se zahraničním kolegou z oboru, který máme tak rádi.

„A kdo že to s vámi, Evo, přiletí?“ zeptal jsem se.

„No prezident střešních včelařů Jérôme Duclos,“ odpověděla. „Rád by viděl, jak to děláte, tak kdybyste mu udělal exkurzi.“

Jérôme Duclos a Eva Ševčáková

Volala mi nejprve jeho překladatelka Eva Ševčáková, že přiletí přímým leteckým spojem s jedním včelařem, který se zajímá o apiterapii provozovanou v Česku a navštíví Andreu Novotnou, která provozuje částečně privátní praxi se zaměřením

Augustin Uváčik a Jérôme Duclos

Jérôme Duclos a Augustin Uváčik

Prezident a včelař

Ve Švýcarsku existuje několik organizací poskytujících služby včelařům. Zastřešující národní organizace sdružuje 18 tisíc včelařů, kteří jsou členy regionálních sdružení. Je to podobné jako u nás základní nebo okresní organizace. V Ženevě je 400 včelařů a Jérôme je prezident asociace La Jonction Fait Son Miel. Mají 70 členů a všichni se starají o 20 úlů. Včelaři tedy na ryze amatérské úrovni v tom smyslu, že se nedá hovořit o komerčním včelařském provozu. V Ženevě se včelařství provozuje tradičně v parcích, v lesích, ale i na střeších. Od roku 2017 má Jérôme svoji asociaci v Ženevě, předtím v letech 2005–2010 působil v Paříži. Studoval praktickou a teoretickou biologii a IT technologie, přičemž právě při studiu biologie ho zaujaly včely. Má střešní stanoviště na hudebním klubu a úly má i na škole. Včelaři v systému Dadant (42 × 26,6 cm).

O Jérômovi jsem sice slyšel poprvé, ale je to kolega od včel, tak to přece může dopadnout jen dobře. A dopadlo.

Setkání proběhlo v centru Prahy a po seznámení a ukázání pár fotek v mobilu vedu oba na střechu Rudolfiny, což je mimo jiné budova bohatě zdobená včelami. Včely jsou dokonce vysochány i v tlapách sfíng při vstupu do Dvorany, kde jsou zase v sále nástěnné malby včel. Ukazují na střeše samotnou včelnicu, rozděláváme úly a fotíme se s výhledem na Hradčany.

Jérôme i Eva jsou fascinováni krásným výhledem na Hrad, Karlův most, červené střechy a Staré město. Závěrem je beru ještě do Dvořákovy koncertní síně, kde jsou na balkonech „zlaté včely“ na modrém podkladu o velikosti kolem půl metru a ve vitrážích oken další. Sál byl zcela prázdný, a my jsme si tak mohl pohovořit o včelaření v Česku i Švýcarsku, o aplikacích léčiv, apiterapii či technologiích, které mám tak rád.

Jdeme na další střešní včelnicu do luxusního hotelu InterContinental Prague. Ten je jedním z vůbec prvních na světě, které si pořídily včelstva, bylo to ještě za „vlády“ šéfkuchaře Miroslava Kubce. Šli jsme zcela prázdným hotelem, kde ticho tak „bodalo“ do uší, že to slyšíme ještě dnes. Na střeše ukazují zase včelky, bereme je do rukou a povídám mnoho příběhů spojených s tímto významným stanovištěm. Mimo jiné je v tomto hotelu vyhlášená restaurace, která k přípravě vybraných pokrmů samozřejmě používá svůj vlastní med ze střechy. Prohlídka prezidentské lóže či samotné restaurace dělá na návštěvu patřičný dojem.

„Tak co, podíváme se na ještě jednu včelnicu?“ ptám se svých hostů.

Odpověď byla jasná, přestože cestování bylo na obou vidět, ale únava šla zkrátka stranou. Vzal jsem je tedy na střechu, kterou mám osobně velmi rád, a sice na střechu Národního zemědělského muzea na Letné. Nadšení překonalo očekávání. Vidět „stověžatku“ tak shora a tak s nadhledem byl pro oba opět silný zážitek. Včelky nad Prahou krásně létaly a přícházel večer. Dozvěděl jsem se tu i zajímavou věc:

v Ženevě je přibližně 400 včelařů a rovnou 50 jich je střešních.

Hovoříme o legislativě a samotném chovu. Švýcarsko totiž znám jen z pracovních cest a dovolených, ale jistě jej nyní navštívím i více „včelařsky“. Apiterapie má v Bernu svoji kliniku, takže se těším, až vše uvidím a se ženou tam strávíme nějaký čas.

Ale ještě se neloučíme a plánujeme, co dál. Tento včelařský pár mi je sympatický, a tak navrhuji, že druhý den bychom mohli zajít na Český svaz včelařů. Dohodnuto, a ráno tedy jdeme do Křemencovy ulice, kde se pasuji do role „vedoucího exkurze“ a provádím hosty historickou budovou sekretariátu. Nejprve jdeme do knihovny, kde jsou hosté fascinováni množstvím odborné literatury. Prohlížíme si velmi vzácné exempláře a povídáme si o historii včelařství. Je zajímavé, jak měla Evropa včelařství ve vážnosti a jak byl včelař synonymem odpovědnosti, pokory a úcty k přírodě.

Naši hosté dostávají mnoho upomínkových předmětů a hned se také domlouvá výměna měsíčníku ženevských střešních včelařů a našeho svazového časopisu. Jsem rád, že tato návštěva má i tento kontext.

Návštěvě se věnuji ještě další den, doporučuji navštívit náš Včelařský výzkumný ústav a jiné instituce. Jeden večer sedíme nad českých jídlem na Václavském náměstí a najednou přichází nápad: co tak založit Světovou asociaci střešních včelařů? Ale kterou adresu použít? Prestižní Ženevu, nebo prestižní Prahu?

Augustin Uváčik
Klub střešních včelařů v ČR
člen ČSV

Jedno ze střešních stanovišť v Ženevě

Na Valašsku se slavilo 100 let včelařského spolku

Včelaři z Hošťálkové, Kateřinice a Ratiboře, sdružující se pod hlavičkou Českého svazu včelařů, z.s., základní organizace Hošťálková, si 29. 8. 2020 připomněli stoleté výročí založení včelařského spolku. Vznik je doložen zápisem v kronice obce, kde její autor zmínil, že „existuje od roku 1920 včelařský spolek pro Hošťálkovou a okolí, založený z popudu říd. uč. v.v. J. Zelinky.“ S touto informací přišel na členské schůzi v březnu 2020 přítel Věroslav Zbrank z Kateřinice, přičemž této skutečnosti se zodpovědně zhostil nově zvolený předseda Zdeněk Staněk z Hošťálkové. Včelaři „HoKaRa“, jak se moderně trojlístek okolních obcí označuje, v krátkém čase zorganizoval oslavu, kterou spojil s dětským sportovně-zábavným loučením s letními prázdní-

nami. Vše se konalo v zámeckém areálu v Hošťálkové.

Úvodní slavnostní schůze členů se nesla v duchu našeho bývalého dlouholetého jednatele přítele Josefa Teplého. Tomu bylo předáno ocenění Vzorný včelař za dosažené výsledky v chovu včel a za aktivní činnost pro naši organizaci. Sám si připravil přednášku o včelích produktech a jejich zpracování, při které odtajnil své postupy.

Pro veřejnost byl připraven bohatý program, občerstvení i malá včelařská výstava dobových i současných včelařských potřeb, která rozšířila povědomí o životě včelstev, včelařských postupech a činnosti naší organizace. V zámku byla otevřena i stála expozice partyzánského odboje v obci za druhé světové války. Děti měly k dispozici několik soutěžních stanovišť, výherní kolo štěstí a mnoho dalších atrakcí. I ryze včelařské disciplíny jako stloukání rámků a výroba svíček z mezistěn byly u dětí velmi oblíbené.

Program byl okořeněn vystoupením Skupiny historického šermu Alternus, sdružující se kolem člena našeho spolku Miroslava Hlinského z Ratiboře, mužského folklorního pěveckého sboru Kosáci z Ratiboře, jehož kapelníkem je také náš člen Martin Žabčík z Ratiboře, a malým koncertem Zvonků Dobré zprávy z Kateřinice.

Oslavě přálo počasí, za což do nebe děkujeme nedávno zesnulému členovi a dlouholetému důvěrníkovi Janu Kamasovi z Kateřinice. Sám se na tuto akci těšil a před svou smrtí na ni ještě stihl pozvat několik přátel. My věříme, že průběh oslavy bez deště „tam nahoře“ pohlídal právě on.

Naši povinností pak je poděkovat za podporu i obcím „HoKaRa“, sponzorům, účinkujícím, Českému svazu včelařů a všem, kteří nás navštívili. A samozřejmě všem našim členům, kteří se na přípravách i průběhu aktivně podíleli. Úsilí všech, kteří při akci pilně pracovali jako včelíčky, bylo ve výsledku odměněno radostí dětí a ohlasy spokojených návštěvníků z řad včelařské i nevčelařské veřejnosti.

Václav Vidlár
jednatel ZO Hošťálková

90 let ZO Pozlovice

Posílám několik fotografií z oslav 90 let od založení naší organizace ZO ČSV Pozlovice, z.s. K této příležitosti jsme pořídili nový včelařský prapor, který byl slavnostně požehnan 21. června 2020 v kostele sv. Martina v Pozlovicích.

Alois Mališka
předseda ZO ČSV Pozlovice

Medový den Mladošovice

Včelaři ze včelařského spolku pro Mladošovice a okolí uspořádali 23. srpna již 12. ročník Medového dne Mladošovice. Naše slavnost není svým rozsahem tak velká, abychom byli limitováni opatřeními v souvislosti s covidem-19, a tak se vše mohlo realizovat bez omezení. Hlavním cílem této společenské akce bylo zvýšit povědomí především nevčelařské veřejnosti o životě včel a o práci včelařů v průběhu roku a ukázat vše, co předchází tomu, než si zákazník koupí med nebo jiný výrobek ze včelích produktů. Letos mladošovičtí včelaři zakoupili a představili soubor obrazových panelů Včelí stezka – Fascinující příběh medu. To velmi dobře pomohlo osvětlit celý proces vzniku medu.

V prodeji bylo medové pečivo, které s láskou upekly manželky a přítelkyně včelařů a o které je každoročně velký zájem. I když byl letošní rok ke včelařům skoupý

ohledně množství medu, přesto v nabídce med byl a prakticky všichni zájemci o něj byli uspokojeni. Zájem byl také o medovinu a ostatní výrobky ze včelích produktů včetně kosmetiky. Nechyběla ani malá výstava včelařských pomůcek a literatury. Živé včely v pozorovacím úlu pak nechybí nikdy a vždy jsou předmětem zájmu dětí i dospělých. A když uvidí včelí královnou, tak je spokojenosti učiněno zadost.

Medový den v Mladošovicích ovšem není jen o včelách. Jeho nedílnou součástí je i koncert barokní hudby v kostele sv. Bartoloměje v podání profesionálních hudebníků z uskupení Žestědvěstě z Českých Budějovic. I letos o něj byl velký zájem a zcela jistě splnil očekávání. Novinkou pak bylo vystoupení amatérských tanečníků z Českých Budějovic, kteří předvedli lidové, ale i country tance.

A také už tradičně se v neděli dopoledne v kostele sv. Bartoloměje konala mše svatá

za včelaře. Nechyběl zde ani prapor mladošovičských včelařů a po mši byl za doprovodu faráře, ministrantů a ostatních účastníků mše slavnostně přenesen k soše sv. Ambrože. Zde předseda spolku Ing. Miroslav Jelínek přednesl krátký projev a poděkoval sv. Ambrožovi za ochranu, všem, kteří se podíleli na zdárném průběhu Medového dne, a návštěvníkům za účast na oslavě. Páter Ondřej Urbisz rovněž poděkoval sv. Ambrožovi a připomněl důležitost a význam včel pro společnost.

Letošní ročník Medového dne se tedy opět vydařil a už nyní se těšíme na ten příští.

Ing. Miroslav Jelínek
předseda spolku

Mariborská trta v Kyjově

Při zájezdu včelařů z Kyjova, Českých Budějovic a Myjavy do Slovinska v roce 2015 jsme navštívili Maribor. Kromě jiných pamětihodností města nám předseda včelařů z Mariboru Karel Vogrinčič ukázal pozoruhodný vinný keř. Jmenuje se Stara trta a je starý neuvěřitelných 450 let, přičemž stále rodí a ročně se z něj vyrábí 50 litrů vína.

V roce 2018 darovalo město Maribor sazenici z tohoto keře městu Kyjovu. Tato sazenice byla dne 5. 5. 2018 slavnostně zasazena ve dvoře Infocentra v Kyjově za přítomnosti představitelů města Kyjova, předsedy mariborských včelařů, vedení včelařského spolku Kyjova a široké veřejnosti. Protože vinný keř bujně roste, bylo třeba jej upevnit. Proto byla navržena a vyrobena nosná konstrukce a kolem keře umělecky ztvárněná kovová ohrádka.

Počátkem července byl pozván předseda včelařů Kyjova Miroslav Smolík na slavnostní akt na slovinské velvyslanectví v Praze, kde se na zahradě velvyslanectví umísťovala dvě včelstva ze Slovinska v úlech typických pro Slovinsko. Při této

příležitosti se Miroslav Smolík seznámil s velvyslankyní Slovinska a zároveň ji pozval do Kyjova na odhalení mariborské trty pro veřejnost.

K tomu došlo 15. 8. 2020, kdy se v Kyjově konaly slavnostní dožínky a součástí těchto oslav bylo odhalení nosné konstrukce a ohrádky, na které jsou umístěny znaky Mariboru, Kyjova a včelařů. Těto slavnostní akce se zúčastnili i velvyslankyně Slovinska Tanja Strniša, předseda včelařů Mariboru Karel Vogrinčič, místostarosta Kyjova Antonín Kuchař, před-

seda včelařů Kyjova Miroslav Smolík, hosté z Českých Budějovic Ing. Petr Stibor, člen RV ČSV, a předseda OV ČSV Českých Budějovic Josef Zímen a samozřejmě i kyjovská veřejnost. Po krátkých projevech paní velvyslankyně i hostů byla slavnostně přestřižena páska přístupu k trtě a odhalena kovová ohrádka. Hosté ze Slovinska byli příjemně překvapeni růstem trty i tím, jak je prezentována v Česku a zároveň ukazuje na dobrou spolupráci včelařů, měst i národů.

Emanuel Budík

Setkání mladých včelařů v Hrachově

V sobotu 22. srpna se uskutečnilo setkání našich mladých včelařů z okresu Benešov. Stalo se u nás již tradicí, že se takto setkávají i mimo soutěž Zlatá včela.

Letos si děti kvůli omezením hromadných akcí na jaře nemohly porovnat své znalosti z oblasti včelaření v rámci soutěže Zlatá včela, a tak jsme jim připravili alternativu v podobě soutěže týmů mladých včelařů z okresu Benešov a nejbližšího okolí. Letos se setkání mladých včelařů uskutečnilo v prostorech záchranné stanice Ochrana

fauny v Hrachově u Sedlčan. Chtěli bychom Ochrane fauny touto cestou poděkovat za vstřícnost a podporu – zdarma nám poskytla jak prostory, tak řadu upomínkových předmětů pro všechny zúčastněné, perfektně připravila zázemí i ohniště pro veledůležitou část dne, a sice oběd v podobě opékání špekáčků. Kromě toho

jsme dětem zajistili i bohatý výběr zeleniny či sýrů, ale i oblíbené melouny, sušenky či slané krupání. Akce se mohla uskutečnit i díky finanční podpoře ministerstva zemědělství a Českého svazu včelařů včetně okresní organizace Benešov. Všem příspěvatelům děkujeme.

Zatímco v rámci soutěže Zlatá včela děti zpravidla nemají mnoho možností pracovat v týmech, a tak se na našich setkáváních snažíme o pravý opak. Chceme, aby děti naučily komunikovat ve skupině, se

1. místo – Eliška Hlaváčková, Sofie Šebková, Vojta Hlaváček a Filip Rybníček

2. místo – Helena Bendová, Anička Králová a Terežka Marešová

3. místo – Ondrášek, Martin a Honza Chmelovi

Poznávání včelařských pomůcek

Práce s fotoúlem

Práce ve včelstvech

Foto: Hana Chmelová

kterou mají plnit úkoly, aby spolu hovořily o všech řešených problémech a snažily se zapojit všechny členy týmu. Přesně takové instrukce měli i vedoucí na jednotlivých

stanovištích, abychom zabránili tomu, že celý test a všechny úkoly udělá ten nejstarší a nejšikovnější ze skupiny, aby snad ostatní něco nepokazili. Naopak! Záměrně jsme

vytvořili věkově velmi rozmanité skupinky a každý se musel zapojit. Nejmladším účastníkům nebylo ještě ani pět let a nejstarší měli čerstvě za sebou patnácté narozeniny. Důkazem úspěchu této koncepce bylo umístění i těch úplně nejmladších na stupních vítězů a získání třeba úplně prvních pohárů v jejich životě. Věříme, že je to bude motivovat k dalšímu zdokonalování v oboru včelařství.

Soutěžního klání se zúčastnilo na čtyřicet dětí ze sedmi včelařských kroužků, ale soutěžily i děti se zájmem o včelaření, které do kroužku zatím nechodí. Podle ohlasů byla jednou z nejtěžších disciplín botanická poznáváčka. Naopak poznávání včelařských pomůcek či stloukání rámků zvládly děti s přehledem. Správné sestavení všech součástí úlů také nepředstavovalo žádný problém. Těžší už bylo plnění úkolů nad úlem, kde měly děti podle zadání sestavit plodiště, za nalezenou matku dostaly i bonusové body. Teoretický test obsahoval i několik záludných možností, které snad byly původně myšleny jako žert, nicméně několika skupinkám i banální otázky zamotaly hlavu. Věděli byste, co je tzv. tichá výměna? Mysleli jste si, že se tak říká procesu, kdy si včelstvo samo vymění svou matku podle potřeby? Něktěm dětem přišla pravděpodobnější varianta, že včelař velmi potichu vyměňuje matku, aby se včelstvo neleklo. A co byste odpověděli na otázku, kdo ve včelstvu vidí nejlépe? Podle některých dětí přece včelař.

Dětem jsme sobotu ještě zpestřili prohlídkou záchranné stanice pod vedením milých průvodkyň, krmením maličkých ježečků a povídáním o zajímavých historických včelařských pomůčkách.

Nikdo nakonec neodešel s prázdnou, nicméně na stupních vítězů mohly stát pouze tři týmy. Zvítězila skupinka ve složení Eliška Hlaváčková, Sofie Šebková, Filip Rybniček a Vojta Hlaváček, vedená během roku Františkem Hlaváčkem ve včelařském kroužku ve Vlašimi. Na druhém místě skončila děvčata z kroužku Mirka Dvořáka, a sice Helena Bendová, Anička Králová a Tereška Marešová. A třetí místo brali tři bratři – Honza, Martin a Ondrášek Chmelovi z Lísku u Benešova.

Ještě bych ráda poděkovala všem pomocníkům z řad vedoucích kroužků či rodičů zúčastněných dětí i hlavním organizátorům, jmenovitě Františku Hlaváčkovi, Mirku Dvořákovi a Přemku Petrákovi. Dětem se celý program líbil a už se těší na další setkání, což je pro nás tou nejlepší odměnou.

Za OO ČSV Benešov Hanka Chmelová

oobenesov@vcelarstvi.cz

Foto: Přemek Petrák

Říjnové hrátky

Vítáme vás při dalším řešení různých kvízů a úloh. Jakékoli náměty a připomínky rádi uvítáme na e-mailu jan.podpera@gmail.com.

Včely, včelaření a škola

V dnešním dílu smícháme několik předmětů dohromady.

Pojďme se nejdříve podívat do poměrně velmi vzdálené doby. Ve 20. letech minulého století byla objevena neporušená hrobka egyptského panovníka Tutanchamona, který zemřel ve 14. století před našim letopočtem. Víte, jak se starověkým vládcům Egypta říkalo? Byli to _____.

Někteří si ještě za svého života nechali stavět úchvatné hrobky ve tvaru pravidelného čtyřbokého jehlanu, které se jmenují _____. Když egyptský panovník v té době zemřel, bylo jeho tělo tzv. _____, aby bylo zachováno pro posmrtný život. Pro tuto konzervaci se používalo mnoho látek, mezi něž patřily také včelí vosk a propolis. To je jedním z důkazů, že včely a jejich produkty hrály důležitou roli i v době před třemi tisíci let.

Pojďme si nyní trochu pohrát se včelím voskem. Zjistíme tím jednu jeho vlastnost. Do jedné skleničky nalijte vodu a do druhé olej a poté do nich vhodte kousek včelího vosku. Vidíte, že v oleji vosk klesl na dno, ale na hladině vody plave. Co jsme tímto pokusem dokázali? Že včelí vosk má větší _____ než olej a menší _____ než voda.

Hodnotu uvedené veličiny můžeme najít například v matematicko-fyzikálních tabulkách, ale my si ji můžeme jednoduše změřit. Vezmeme si kousek vosku, zvážíme ho a zjistíme tak jeho hmotnost m . Následně zjistíme jeho objem V (výpočtem nebo odměrným válcem) a potom dosadíme do vzorce $\rho = m/V$. Vezmeme si konkrétní příklad voskového koláče ve tvaru válce. Zkuste na základě fotografií příslušnou hodnotu vypočítat.

Váha ukazuje hmotnost v gramech. Hmotnost pravítka můžeme zanedbat

Výška voskového koláče v centimetrech

Přesmyčky

Ve vedlejším „školním“ textu byla vynechána některá slova. Nápoředu pro ně můžete nalézt v následujících přesmyčkách:

- ONRFAA
- MIUMIFNOKOVÁ
- OUSTTAH

Roháček se včelařskou tajenkou

	1	2	3	4	5
1	■	■	■	■	■
2	■			■	
3	■			■	
4	■			■	
5	■			■	

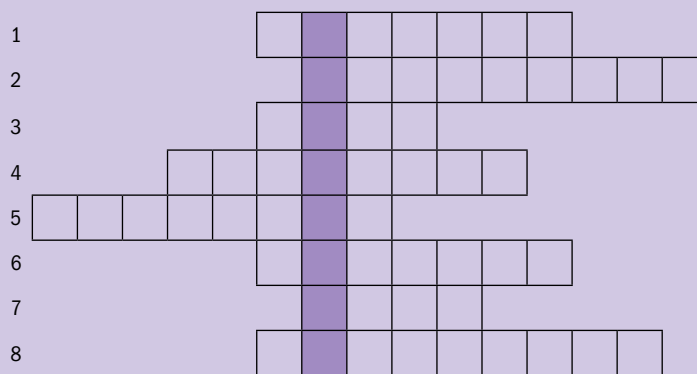
- TAJENKA
- Uhlovodík, druhý v řadě za metanem
- Ovocná zahrada
- Zkratka nízkého napětí
- Chemická značka kyslíku

V tajence vám vyjde část včelího úlu. Nakreslete úl a zvyřazněte tuto část.

Soutěžní doplňovačka

Od září 2020 je soutěž určená všem, tedy nejen členům včelařských kroužků. Zadávání soutěžních odpovědí bude opět na stránce soutěže, kam se můžete dostat z webu mšenských včelařů (<https://sites.google.com/site/kmvmseno/>), a na stránkách ČSV. Tématem letošního školního roku bude opět zeměpis, ale tentokrát se zaměříme na botanické názvy obcí a měst.

- Zadeček včely (latinsky)
- Název jednoduchého oka, které je částí složeného oka včely medonosné.
- Prostřední část včely
- Alkoholický nápoj z medu
- Název žlázy produkující sekret, který je součástí krmné kašičky.
- Orgán včely, který slouží k její obraně.
- Med se skládá hlavně z glukózy a fruktózy, což jsou příklady jednoduchých _____ (do doplňovačky uveďte toto slovo v prvním pádě čísla jednotného).
- Vosková deska se šestiúhelníkovým reliéfem

Z botaniky

Na fotografii jsou hned tři nektarodárné rostliny. Poznáte je? Trochu poradíme.

1. Žlutě kvetoucí rostlina se používá k výrobě známé pochutiny. Dále je využívána pro výrobu mýdel, v lékařství i jako zelené hnojivo.

2. Modře kvetoucí rostlina se používá jako zelené hnojení i jako píce pro zvířata. Také ji záměrně ve velkém vysévají včelaři.

3. Oranžově kvetoucí rostlina je léčivá.

Osmisměrka

Najděte v osmisměrce následujících 15 pojmů, které souvisejí se včelařením: propolis, medovina, medovice, vosk, med, roj, kukla, sosák, žihadlo, křídlo, jed, matka, dělnice, trubec, vosá

Vybraná řešení z minulého čísla

Kvízové otázky

1a; 2b; 3c; 4d; 5b; 6a; 7b; 8c

Přesmyčky

1 – podletí, 2 – zima, 3 – předjaří, 4 – léto, 5 – jaro, 6 – podzim

Z Kalendária

1 – zásob, 2 – zimních (dlouhověkých), 3 – roztočů varroa

Z botaniky

Rostlinou na fotografii byla pažitka.

Kvízové otázky

- Kolik barev používáme pro značení včelích matek?
  - 3
  - 4
  - 5
- Jak se nazývá žláza, jejíž feromon včely uvolňují z mnoha důvodů? Například můžeme uvést rojení, osiření, značení navštívených květů, hledání hnízda.
  - Nasonovova
  - pysková
  - vosková
  - jedová
- Kolik párů tzv. voskových zrcadélek má včela?
  - 2
  - 4
  - 6
- Co vnímají tři jednoduchá očka včely?
  - intenzitu světla
  - barvu světla
  - rychlost pohybu včely
- Včela nevidí červenou barvu. Jak je tedy možné, že dokáže najít například květ vlčího máku?
  - Včelí oči dobře vnímají infračervené paprsky, které se od květů dobře odrážejí.
  - Včely vidí květ vlčího máku černě. Černá barva je láká nejvíc.
  - Květ vlčího máku dobře odráží ultrafialové záření, které oko včely umí detekovat.
- Včelstva staví matečníky z různých důvodů. Ale který z následujících matečníků neexistuje?
  - matečník tiché výměny
  - rychlený matečník
  - rojový matečník
  - nouzový matečník
- Které onemocnění včel je bakteriálního původu?
  - varroáza
  - tumidóza
  - mor včelího plodu
  - zvápenatění včelího plodu
- Čemu se říká včelí chléb?
  - medu
  - propolisu
  - rouskovému pylu
  - fermentovanému pylu v plástech

Autor stránky: Mgr. Jan Podpěra,
vedoucí kroužku mladých včelařů ve Mšeně (u Mělníka)

Vážení včelařští přátelé,

zasílám foto mého „zlepšováku“, který mi usnadňuje informovanost o stáří matek, aniž bych je složitě hledal v otevřených úlech. Jak je z fotografií zřejmé, zavěším na úl barevný plastový polokroužek, který se použí-

vá na označení klíčů, a to v barvě příslušné danému roku vylíhnutí. Kdy se matky vylíhnou nebo kdy se přidávají, je zřejmé z jiných operací v úlech. Například při běžné prohlídce včelstva vidím matečnický bud' na ti-

chou výměnu, nebo na případné vyrojení. To však nenastane, takže označím úl již novou barvou daného roku, protože v úlu k výměně matky jistě došlo. Nemusím si nikde nic zapisovat. Dále mi označení umožňuje se před aktuálním zásahem ve včelstvu připravit např. u nových matek na dobré plování a následně počítat s dobrou snůškou. Opačně, když podle barvy vidím, že v úlu je starší matka, připravím se na výměnu jinými klasickými způsoby. Výhoda tohoto zevního označení je i v tom, že se stačí jen projít kolem úlů a mám okamžitě přehled o stáří jednotlivých matek. A můžu si udělat rozvahu, jak s kterým úlem budu v daném roce nakládat.

Věřím, že tento způsob usnadní práci i ostatním včelařům.

Pavel Křenek

Včelky ostatních včelařů bodají, naše zase andělská křídla stavějí. Fotografie zajímavého včelího díla nám zaslal přítel Leo Kocián, Bordovice. Děkujeme.

DNY MEDU 2020

Přijďte s námi prožít svátek včelařství a medu

21. ročník se uskuteční 10. a 11. října 2020
v KD Hronovická v Hronově.

Začínáme slavnostním projevem prohořovaných včelařů
od 9 hod. z tržištního stánku na Třídě Míru
přes Pernštýnskou ulici ke KD Hronovická.

Můžete se těšit na medové výrobky, skleněný úl
se žitným medem, dílničky pro děti, prezentaci
včelařských výrobků, řemeslné práce a v neposlední řadě
i možnost ochutnat nejlepší med a medovou etiketu.

Na vaši návštěvu se těší pardubičtí včelaři
www.pardubicti-vcelari.cz

Spánek v úlovém vzduchu

Ve Včelařství č. 8/2020 jsem si na straně 278 se zájmem přečetl článek Moniky Jindrové o netradičním využití úlového vzduchu v biomedicíně. Zde jsou některé moje zkušenosti se spaním v úlovém vzduchu.

Příznivé účinky jednotlivých složek včelího vzduchu nemohu posoudit, záleží na tom, kolik a jaký nektar nebo medovici včely nosí. Ale včelín s kanapem má i další výhody:

1. Pokud včely donesou ve slunečném dni velké množství nektaru, přes noc ho zpracovávají a včelín je plný vůni.

2. V příjemném prostředí se dobře spí. Mnoho lidí má špatné spaní, protože pře-

mýšlejí, na co zapoměli, co je třeba udělat, a přemítají nad problémy, které však v noci jen těžko vyřeší. Šum pracujících včel je stejný jako jemný déšť, utlumí rušivé myšlenky i zvuky a můžeme klidně odpočívat. Vliv tzv. růžového šumu na spánkové rytmy a lidskou paměť testuje v současné době výzkumný ústav v Klecanech.

3. Ve včelínu mě nikdy neotravoval komár. Nevím, jestli mu vadí vůně nebo šum pracujících včel a jestli by to stejně fungovalo i v oblasti s hojnějším výskytem komárů. Nemá s tímto někdo ze včelařů nějaké zkušenosti?

Jiří Kudrna
ZO ČSV Nový Hrozenkov

Včelín s kanapem

Český svaz včelařů, z.s.
Základní organizace
Chudenice

VÁS SRDEČNĚ ZVE NA BESEDY, KTERÉ SE KONAJÍ:

Chudenice
Restaurace „Stará škola“
vždy v pátek od 18:00 hod.

20.11. 2020	Varroáza včel
4.12. 2020	Ošetřování včelstev během roku
18.12. 2020	Zimování včelstev
22.1. 2021	Včelí jedinci a včelstvo
5.2. 2021	Včelařské předjaří na včelíně
19.2. 2021	Volné téma
5.3. 2021	Jarní prohlídky včelstva, prohlídky
19.3. 2021	Rámkové míry

Srdečně zve výbor ZO ČSV Chudenice

Informace: Josef Kadlec
721 217 266

Velkolepá krádež

Tuto fotografii nám do redakce zaslal Vojtěch Bönsch a přidal k ní následující sdělení:

Živím se fotografováním a naposledy jsem zkusil zavítat do oboru včelařství, protože se tomuto oboru věnuje celá rodina. Chci se s vámi podělit o moji poslední fotografii, která sklízí úspěch. Pojmenoval jsem ji Velkolepá krádež, protože včely zavítaly do starších úlů a vykrádají drahocenný med. Budu velmi rád a potěší mě, pokud tento snímek ve vašem časopise zveřejníte. Bude to pro mě velká čest.

S pozdravem
Vojtěch Bönsch

Vzhledem k tomu, že fotografie Vojtěcha Bönsche je velmi povedená, tak jeho přání rádi plníme. Líbí se nám natolik, že jsme ji dokonce použili na titulní stranu tohoto čísla.

Redakce

si Vás dovolují pozvat na vzdělávací cyklus včelařských přednášek 2020/2021

sobota 24. 10. 2020 – VČELÍ PASTVA A AKTUÁLNÍ KLIMATICKÁ ZMĚNA

Přednášející: RNDr. Václav Švamberský
Čas a místo konání: 13:30 hod. v kulturním domě (kino) v Těrlicku

sobota 28. 11. 2020 – JAK CHO VAT ZDRAVÁ VČELSTVA

Přednášející: doc. Ing. Antonín Přidal, Ph.D.
Čas a místo konání: 15:00 hod. v kulturním domě v Rychvaldu

neděle 10. 1. 2021 – IZOLACE VČELÍCH MATEK ANEB JAK POMOCÍ KLÍČKOVÁNÍ BOJOVAT S VARROÁZOU

Přednášející: Jiří Mohelník
Čas a místo konání: 9:00 hod. v kulturním domě v Rychvaldu

neděle 7. 2. 2021 – NEMOCI, ŠKŮDCI A ZDRAVÍ VČEL

Přednášející: Mgr. Marian Solčanský
Čas a místo konání: 9:00 hod. v kulturním domě v Rychvaldu

Těšíme na Vaši účast

Z důvodu proměnlivé epidemiologické situace prosím sledujte webové stránky <http://www.vcelari-karvinsko.cz/>

V říjnu 2020 slaví...

99 let

Kubeša Adolf · ZO Hranice

96 let

Bočinský František · ZO Klučenice
Hora František · ZO Lištany

95 let

Čapek Miloslav · ZO Dolní Kralovice
Řezníček Jan · ZO Štědrá

94 let

Nedvídek Miroslav · ZO Horní Jelení
Nováková Vlasta · ZO Kolinec
Řehoř Václav · ZO Dírná

93 let

Bardonek Břetislav · ZO Prostějov
Boháč Antonín · ZO Tábor
Groh Norbert · ZO Vodice
Štěpán Josef · ZO Licibořice
Valach Vincent · ZO Teplice nad Metují

92 let

Čech Josef · ZO Brno - Líšeň
Hanuš Jaroslav · ZO Chrást u Chrudimě
Macega Štefan · ZO Blansko
Marko Jan · ZO Brno - Maloměřice
Pojer František · ZO Pačejov
Sedmík Josef · ZO Humpolec

91 let

Bláha František · ZO Volyně
Holodniok Alexander · ZO Vrchlabí
Kacetlová Jiřina · ZO Moravské Budějovice
Milická Ludmila · ZO Chrástava
Minařík Vladimír · ZO Nový Hrozenkov
Mlčoch František · ZO Liberec
Tlapal František · ZO Hradec Králové
Vojta Josef · ZO Vlašim
Vrbka Alois · ZO Ořechov

90 let

Dudák Ladislav · ZO Nové Město nad Metují
Dufek Leopold · ZO Moravský Krumlov
Duriš Jaroslav · ZO Havířov
Filip Arnošt · ZO Pozořice
Chaloupková Růžena · ZO Volary
Musilová Marie · ZO Tachov
Polcar Jaromír · ZO Ořechov
Říčař Jiří · ZO Kostelec nad Orlicí

85 let

Bašta Jaroslav · ZO Radonice
Bíža Jiří · ZO Přelouč
Blažek Jan · ZO Havlíčkův Brod
Čížek František · ZO Boršov nad Vltavou
Dvořák Václav · ZO Kdyně
Grygaříková Ludmila · ZO Lešná
Holubec Oldřich · ZO Horní Branná

Kavale Bohuslav · ZO Žichovice
Klembara Ladislav · ZO Dubí
Kohout Jan · ZO Chýnov
Kozák František · ZO Velká Kraš
Královec Bohumil · ZO Vrčeň
Kuchař Josef · ZO Kouřim
Macíček Stanislav · ZO Mořkov
Malíř Josef · ZO Jaroměř
Maňák Rudolf · ZO Zlín
Martínek Jaroslav · ZO Vysoké Mýto
Mazalovský Karel · ZO Temelín
Minx Alois · ZO Hořice
Mottl Zdeněk · ZO Sehradice
Novák František · ZO Česká Třebová
Pecka Josef · ZO Krásná Hora nad Vltavou
Pešek Antonín · ZO Švihov
Sabela Karel · ZO Hnojník
Střepina František · ZO Velký Osek
Suk Vojtěch · ZO Velhartice
Šarhan Jaroslav · ZO Líbeznice
Talian Ladislav · ZO Hrozňetín
Tomec Jaroslav · ZO Náměšť nad Oslavou
Veit Karel · ZO Domažlice
Vomočil Miloslav · ZO Klecany
Vykydal Bohumil · ZO Ruprechtov
Železný Jaroslav · ZO Struhařov

80 let

Bittnerová Ilona · ZO Bílovec
Bouchner František · ZO Jihlava
Broukal Jaroslav · ZO Soběslav
Brožek Čestmír · ZO Liteň
Brzek Jaroslav · ZO Dvůr Králové nad Labem
Červenka Jindřich · ZO Příbram
Dofková Helena · ZO Dolní Lutyně
Dostál František · ZO Konice
Dvořáček Stanislav · ZO Bílovice nad Svitavou
Hanák Miroslav · ZO Nové Město na Moravě
Hlach Karel · ZO Horní Planá
Hon Josef · ZO Vyškov - Hamiltony
Horák Milan · ZO Slavkov u Brna
Hospudka František · ZO Třebíč
Hošková Libuše · ZO Kouřim
Houdek František · ZO Horní Dubenky
Huryta Josef · ZO Horní Sloupnice
Jajkovicz Maxmilián · ZO Sedliště
Jiroušek Bohuslav · ZO Vysoké Mýto
Kadlčák Josef · ZO Zlín
Kočiš Ivan · ZO Plesná
Komínek Josef · ZO Nové Město na Moravě
Konečný Vojtěch · ZO Dolní Loučky
Kořen Václav · ZO Děčín
Kosař Jan · ZO Nový Knín
Krajciger Leopold · ZO Šarátice
Krejčí Stanislav · ZO Kynšperk nad Ohří
Kříž Miroslav · ZO Kynšperk nad Ohří
Kříž Miroslav · ZO Aš
Kubín Jiří · ZO Kolín
Kučírka Josef · ZO Bučovice
Lang Karel · ZO Holýšov

Leština Josef · ZO Suchdol nad Lužnicí
Magnusek Lumír · ZO Frýdek-Místek
Maňák Pavel · ZO Olomouc
Němec Petr · ZO Frýdlant n. O.
Novák František · ZO Frýdlant
Novotný Jan · ZO Pyšely
Piskáček Václav · ZO Tachov
Pražma Štěpán · ZO Jindřichův Hradec
Prokopová Jitka · ZO Vlašim
Růžicková Marie · ZO Božice
Řepková Marie · ZO Zlín
Říha Miroslav · ZO Litomyšl
Schwarz Erich · ZO Česká Kamenice
Sion Jan · ZO Polička
Sirotek Václav · ZO Krásná Hora nad Vltavou
Skříčka František · ZO Drahotuše
Slunečko František · ZO Jankov
Smítka Jan · ZO Soběslav
Springerová Jaroslava · ZO Mohelnice
Stránský Vlastislav · ZO Chodov
Suchánek Ladislav · ZO Luhačovice
Svitok Stanislav · ZO Český Brod
Šimák Pavel · ZO Třemešná
Šperka Jaroslav · ZO Křemže
Štěrbá Jan · ZO Litenčice
Štíbal Vladimír · ZO Žďár nad Sázavou
Trvaj Zdeněk · ZO Napajedla
Vaculík Zdeněk · ZO Jaroslavič
Valach František · ZO Luštěnice
Valenta Antonín · ZO Jaroměřice nad Rokytou
Vorel Otakar · ZO Davle
Zaplatílek Josef · ZO Dolní Kalná
Zikmundová Jiřina · ZO Ševětín
Žák Josef · ZO Budišov

75 let

Bainar Jiří · ZO Jeseník nad Odrou
Balvín Václav · ZO Cheb
Böhm Jan · ZO Žinkovy
Božek Jiří · ZO Chvalkovice
Brhel Jan · ZO Břeclav
Bublová Jarmila · ZO Hustopeče nad Bečvou
Bučinský Josef · ZO Bystřice
Buchta Ladislav · ZO Broumov
Bursa Milan · ZO Náklo
Čermák Jiří · ZO Rokytice nad Jizerou
Červený Karel · ZO Přeštice
Dědič Adolf · ZO Nová Ves
Dias Jan · ZO Krnov
Dimitrov Krasimír · ZO Habartov
Drobílek Zdeněk · ZO Bečov nad Teplou
Filip Eduard · ZO Brno - Žabovřesky
Fojtek Josef · ZO Javorník
Haleš Jan · ZO Sedliště
Heckel Jürgen-Alois · ZO Šumperk
Holanec Pavel · ZO Fryšták
Holubec Miroslav · ZO Leskovec
Horák Václav · ZO Křivoklát
Hradílek František · ZO Rosice
Hrubec Milan · ZO Horní Záhoří

Hrubý Jaroslav · ZO Pardubice
 Hruška Josef · ZO Soběslav
 Hruška Josef · ZO Kelč
 Hudec Jan · ZO Ústí nad Orlicí
 Hůlek Jaroslav · ZO Dobruška
 Hurých Václav · ZO Staré Sedliště
 Chalupa Mojmír · ZO Brusperk
 Chramosta Otakar · ZO Plasy
 Chvála Václav · ZO Žlutice
 Jahoda Bohumil · ZO Telč
 Jára Josef · ZO Perštejn
 Javůrek Stanislav · ZO Ústí nad Orlicí
 Jirásko Jiří · ZO Louny
 Karel Václav · ZO Havlíčkův Brod
 Klaban Evžen · ZO Šumperk
 Kortus Petr · ZO Nekmír
 Kratochvíl Jaroslav · ZO Jimramov
 Krčál Jiří · ZO Žďár nad Sázavou
 Krebs Bohuslav · ZO Městec Králové
 Krejčí Lubomír · ZO Holešov
 Krejčí Jan · ZO Lanškroun
 Krkoška Vladimír · ZO Chvalčov
 Kunc Jan · ZO Jílové u Prahy
 Kůrka Vladimír · ZO Veřechov
 Látal Ladislav · ZO Božice
 Lorenc Antonín · ZO Němčice
 Mandula Zdeněk · ZO Rožnov pod Radhoštěm
 Matoušek Jan · ZO Třebíč
 Matušík Jaromír · ZO Jistebník
 Mrnůšník Jaroslav · ZO Vsetín
 Novák Jan · ZO Mýto
 Ovesný Karel · ZO Vsetín
 Pavliš František · ZO Litomyšl
 Poledňa Bedřich · ZO Ořechov
 Polívka František · ZO Nasavrky
 Pomije Vladimír · ZO Dřiteň
 Popelka Jaroslav · ZO Náměšť nad Oslavou
 Procházka Zdeněk · ZO Horní Jelení
 Rous Milan · ZO Byšice
 Říhák Stanislav · ZO Bílovice u Uh. Hradiště
 Seliger Petr · ZO Pecka
 Skrbek Petr · ZO Svoboda nad Úpou
 Soukalová Ludmila · ZO Bystré u Poličky
 Staněk Miroslav · ZO Štěnovice
 Stuchlý Miroslav · ZO Vyšší Brod
 Šefl Jiří · ZO Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
 Šoltysová Marie · ZO Dolní Bousov
 Šturma Miloš · ZO Mnichovo Hradiště
 Těšík Jan · ZO Česká Lípa
 Tomášek Karel · ZO Štěkeň
 Tomčík František · ZO Dřevohostice
 Václavík Josef · ZO Svitavy
 Václavík Jaroslav · ZO Šenov
 Zahrádka Miloslav · ZO Velké Meziříčí
 Zazvonil Václav · ZO Čerčany
 Zpěvák Pavel · ZO Jindřichov

70 let

Cesar Alois · ZO Brodek u Prostějova
 Cibulka Zdeněk · ZO Ústí nad Orlicí
 Černý Ladislav · ZO Mšeno
 Červenka Pavel · ZO Horní Lideč
 Červený Pavel · ZO Měčín

Čupr Josef · ZO Jimramov
 Daněk Vladimír · ZO Šlapanice
 Daněk Josef · ZO Městec Králové
 Dlouhý Josef · ZO Příbram
 Doubravský Čestmír · ZO Luže
 Douděra Miroslav · ZO Kolín
 Hanzal Petr · ZO Veselí nad Lužnicí
 Hejkrlík Josef · ZO Lanškroun
 Hejl Stanislav · ZO Stupno
 Henychová Hana · ZO Veselí nad Moravou
 Horák Jiří · ZO Frýdlant
 Hůlková Daniela · ZO Luštěnice
 Chamas Jan · ZO Litomyšl
 Chochola František · ZO Humpolec
 Chromý Pavel · ZO Štěkeň
 Jablonský Boleslav · ZO Bělá pod Bezdězem
 Jakubec Vlastimil · ZO Blansko
 Jemelka Luděk · ZO Osek nad Bečvou
 Kastl Karel · ZO Třemošná
 Kellner Peter · ZO Domažlice
 Korda František · ZO Třeboň
 Králík Antonín · ZO Třebíč
 Krulichová Jana · ZO Přepychy
 Kuba František · ZO Chvalšiny
 Kubalík Zdeněk · ZO Záměl-Potštejn
 Kubík František · ZO Kdyně
 Kubíková Libuše · ZO Jihlava
 Kunecký Oldřich · ZO Ždánice
 Lang František · ZO Nové Město nad Metují
 Láterová Libuše · ZO Třebíč
 Lavír Stanislav · ZO Vacov
 Ludvík Svatopluk · ZO Vikoš - Věžky
 Lukšík Miroslav · ZO Zlín
 Luxová Anežka · ZO Klášterec nad Orlicí
 Mačat Jiří · ZO Pěčín
 Mahdal Zdeněk · ZO Heřmanova Huť
 Marišler František · ZO Olšany
 Martinec Ladislav · ZO Záchlumí
 Matlák Břetislav · ZO Petřvald
 Melo Ladislav · ZO Židlochovice
 Menzinger Jan · ZO Vyšší Brod
 Mička Oldřich · ZO Strážek
 Milerská Olga · ZO Krnov - Kostelec
 Navrátil Karel · ZO Jeseník nad Odrou
 Ners Vladimír · ZO Olomučany
 Nezval Miroslav · ZO Bystřice nad Olší

Novák Jaromír · ZO Velký Osek
 Novák Jiří · ZO Mladá Vožice
 Ondruch Ladislav · ZO Valašská Bystřice
 Paulus Miroslav · ZO Pardubice
 Pečený František · ZO Mníšek pod Brdy
 Pekárek Martin · ZO Dolní Kalná
 Pelnář Zdeněk · ZO Poběžovice
 Petrlík Josef · ZO Světlá nad Sázavou
 Pokorný Josef · ZO Jihlava
 Pokorný František · ZO Znojmo
 Pospíšil Bohumír · ZO Velké Meziříčí
 Prchal Antonín · ZO Bohdaneč
 Rapouch Karel · ZO Dolní Kounice
 Roubal Pavel · ZO Koloveč
 Rozsival Miloslav · ZO Šternberk
 Rumplík Jaroslav · ZO Krnov
 Rutka Vladimír · ZO Morávka
 Říha Jiří · ZO Slabčice
 Samek Antonín · ZO Dačice
 Sidorjak Josef · ZO Manětín
 Sláma Vojtěch · ZO Velké Pavlovice
 Sluněčko Miroslav · ZO Klecany
 Smutný Miroslav · ZO Nový Bydžov
 Socha Alois · ZO Vřesina
 Souček Antonín · ZO Kroměříž
 Spurný Emil · ZO Konice
 Stašek Josef · ZO Temelín
 Steinbach Jaroslav · ZO Volary
 Svačina Vladimír · ZO Fryšták
 Šenekl František · ZO Třebíč
 Špaček Ivan · ZO Moravská Třebová
 Štefan Jaroslav · ZO Kuřim
 Šuba František · ZO Šternberk
 Talla Vladimír · ZO Loukov
 Tonar František · ZO Skalsko
 Trnka Josef · ZO Purkarec
 Tysl Jaroslav · ZO Hroznětín
 Valach Jan · ZO Náměšť nad Oslavou
 Vaňous Jaromír · ZO Březová nad Svitavou
 Varhaník Ladislav · ZO Třebíč
 Vejvoda Jiří · ZO Nový Bor
 Venzhöfer Rudolf · ZO Přibyslav
 Vondraš Václav · ZO Domažlice
 Zeman František · ZO Jesenný
 Zikeš Alois · ZO Nový Bor
 Znojemský Jan · ZO Štoky

Jubilantům upřímně blahopřejeme!

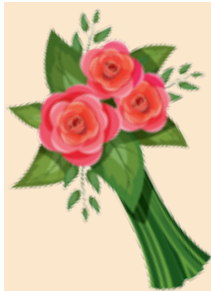
Odešli z našich řad

Bartoš Jaroslav (75) · ZO Hrádek nad Nisou
 Cvach Vladimír (89) · ZO Horažďovice
 Dalecký Jiří (73) · ZO Pardubice
 Doležal Rostislav (52) · ZO Moravský Krumlov
 Fousek Martin (59) · ZO Počátky
 Hofman Vilém (95) · ZO Bystré v Orlických Horách
 Hořelka František (90) · ZO Lešná
 Hradský Miloslav (69) · ZO Radomyšl
 Kauer Petr (70) · ZO Rakovník
 Košťál Jaromír (76) · ZO Pardubice

Krejčí Karel (74) · ZO Batelov
 Marek Pavel (73) · ZO Sedlčany
 Míka Stanislav (91) · ZO Jindřichův Hradec
 Mrvka Antonín (90) · ZO Moravské Budějovice
 Očadlíková Jana (72) · ZO Napajedla
 Píchová Marie (93) · ZO Klatovy
 Sládek Stanislav (78) · ZO Uhřetěves
 Šilhan Miloš (61) · ZO Mimoň
 Šimák Josef (93) · ZO Sedlčany
 Vlach František (69) · ZO Rožmitál pod Třemšínem

Čest jejich památce

Miloslav Vomočil slaví 85 let

Základní organizace ČSV Klecany přeje svému obětavému předsedovi a laskavému příteli Miloslavovi Vomočilovi do dalších let všechno nejlepší, hodně zdraví, štěstí a radosti ze včeliček.

Za ZO ČSV Klecany
Jitka Brožová

Redakční poznámka: Když do redakce dorazil e-mail s výše uvedeným přáním, říkal jsem si, že tak krásné životní jubileum by sneslo něco víc – fotografii jubilanta a pár řádek navíc. Nabídl jsem tuto možnost přítelkyni Jitce Brožové a dostalo se mi následující odpovědi. Je to milé čtení.

Petr Kolář, redaktor

Dobrý den,
nemám fotografii přítele Vomočila, a přestože jsem to ještě nedávno věděla, nedokážu si teď přesně vzpomenout, kolik let už je

naším předsedou. Možná 24? Na tom ale přece nezáleží. Kdyby neměl naši úctu, nikdo by vám nepsal. Chtěli jsme jen vykouzlit malinký úsměv, až se o sobě dočte. A on se dočte, i kdyby to byl jen úplně právý rádeček. Přítel Vomočil je totiž bezesporu vašim největším čtenářem. Včelařství čte úplně celé a stačí mu na to tak dva dny. Ano, máte pravdu, takovýto člověk by si zasloužil víc, ale my mu určitě popřejeme i jinak. Já sama ráda čtu zmíněné medailonky v rubrice Blahopřejeme/Vzpomínáme. Jsou hezké, ale při vši úctě k vám i k jejich autorům, teď si dovolím malou kritiku a rozhodně se vás nechci dotknout, často do poslední chvíle nevím, jestli je to přání, nebo epitaf. Nemyslím, že by Miloslav Vomočil stál o něco pompézního. Odlište přání grafikou, dejte třeba obrázek květiny jako blahopřání nebo včeliček jako symbol píle a pospolitosti. Nevím, kolik prostoru zrovna teď ještě máte, když je zrovna uzávěrka, ale máte volnou ruku ke kreativě. A když to nepůjde, tak to také pochopím, je to na poslední chvíli. Berte to jen jako názor jedné čtenářky. Moc si vážím vaši vstřícnosti a rozhodně nepodceňuji vaši práci. Děkuji za váš čas a přeji, ať se daří.

S pozdravem
Jitka Brožová

Vzpomínka na Miloslava Vítka (1933–2020)

Dne 5. září 2020 dotlouklo srdce obětavého člověka, aktivního člena místních včelařů, zahrádkářů i hasičů – přítele Miloslava Vítka z Buchlovic. Patřil k těm šťastnějším včelařům, jemuž se podařilo vychovat včelařského nástupce – svého vnuka, který bude jistě kráčet v dědečkových šlépějích. Miloslav Vítka již v útlém mládí převzal zálibu ve včelaření po svém dědovi, a prožil tak u včel celý svůj život, dobrých sedm desítek let. Z toho část ve včelařských funkcích.

„Včelařství je moc krásné řemeslo i záliba. Je to pěkné, dobře se na to dívá,“ řekl jednou pan Vítka a jeho paní hned dodala: „Ráno náš tatínek vstane, první se jde podívat na včely. Říkám mu – pro pána krále, co tam pořád chodíš? Večer, než jde spát, zase se jde podívat na včely. Povídám – to jim chodíš vykládat pohádky, nebo je počítáš?“

Panu Miloslavovi Vítkovi přejme pokojný odpočinek. Kdo jsme jej znali, vzpomeňme.

Miroslav Smatana
jednatel ZO ČSV Buchlovic

S vnukem Martinem

Odešel přítel František Karásek

S lítostí oznamujeme, že ve věku 79 let odešel z našich řad dlouholetý člen přítel František Karásek. Působil jako člen výboru a jednatel naší základní organizace.

Všichni, kdo jste ho znali, věnujte mu prosím krátkou vzpomínku.

Zuzana Heinige
jednatelka ZO ČSV Dačice

Odešel přítel Václav Procházka

S lítostí oznamujeme, že ve věku 71 let odešel z našich řad dlouholetý předseda ZO ČSV Horní Kruty. Díky svým velkým zkušenostem a organizačním schopnostem získal důvěru a přirozenou úctu svých přátel včelařů. Jeho včelnice nezůstala opuštěná, v jeho díle bude dál pokračovat jeho sestra Blažena Procházková, která mu byla v jeho těžké a dlouhé nemoci velkou oporou. Včelaření zasvětil celý svůj život a touto cestou bychom chtěli uctít jeho památku.

ZO ČSV Horní Kruty

Obyvatelé Včelařského arboreta se představují

Bodláky

Podle Wikipedie je bodlák rod více či méně ostnitých rostlin s lodyhou o délce 60–200 cm a kulovitými květenstvími (úbory). Většinou jsou to plevele. U nás v arboretu roste také několik „pichlavých“ rostlin, ale plevele rozhodně nejsme, proto si nás tady sejí nebo sázejí. Na záhonech s alternativními zemědělskými plodinami tak můžete nalézt třeba mě, světlici barvířskou.

Dosahují výšky 60–100 cm. Moje listy jsou ostnitě zubaté a i květenství připomíná bodlák, ale je oranžové, v průměru má 3–4 cm. Jsem pěstována pro svá olejnatá semena, využívaná jako zdroj potravinářských olejů (hlavně ve studené kuchyni). Moje využití je ovšem širší – jako krmivo, pokrutiny, zelené hnojení, potravinářské barvivo, okrasné využití, ve farmaceutickém nebo chemickém průmyslu nebo jako energetická plodina.

A co včely? Pro ně jsem vynikající nektarodárná rostlina a na větších plochách i zdroj „saflorového medu“. Kvetu od července do září, kdy je nabídka již chudší, a tak se i můj žlutooranžový pyl stává vynikajícím zdrojem výživy koncem léta a v podletí. Jsem jednoletka.

I já jsem na první pohled „bodlák“. Ale když si prohlédnete moje bíle skvrnitě listy, hned poznáte, že jsem ostropestřec mariánský. Moje typicky „bodlakovité“ úbory mají 5–7 cm v průměru a vykvétají v červenci až září.

V té době je okolo mě pořádný šrumec. Za opylování totiž nabízím vynikající nektar a z velkých ploch, kde jsem pěstován pro semena, lze získat i jednodruhové medy. A jako u kamarádky světlice na vedlejším záhonu nacházejí včely i u mě kvalitní bílošedý pyl. Jsem také letnička, ale velmi často se sám vysemeňuji (někdy až moc). Moje semena jsou využívána pro regeneraci poškozené jaterní tkáně a detoxikaci organismu.

Tak to my bělotrny jsme trvalky. Je nás tady více druhů. Dorůstáme do výšky od 50 do 200 cm, máme zubaté ostnitě listy a kulovitá květenství šedé, namodrale bělavé až šedomodré barvy. Včely nás bělotrny navštěvují velmi intenzivně a předhánějí se s čmeláky, samotářkami a dalším hmyzem. Do úlů pak nosí bělavé rousky. Pěstovat nás můžete na zahradách ve společenství dalších suchomilných rostlin. Kveteme koncem léta, a jsme tak pro včely vítaným zdrojem pastvy.

Vaše „bodláky“

Připravila Ing. Miroslava Novotná

Bělotrn kulatohlavý
Echinops sphaerocephalus

Ostropestřec mariánský
Silybum marianum